

СХВАЛЕНО

**Протокол засідання педагогічної ради
Тернопільської ЗОШ № 14 ім. Б. Лепкого
30 серпня 2024 № 1**

Голова педради, директор

Оксана ДОБРОВОЛЬСЬКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Оксана ДОБРОВОЛЬСЬКА

30.08.2024

**Освітня програма
Тернопільської загальноосвітньої школи
I – III ступенів № 14 ім. Б. Лепкого
Тернопільської міської ради
Тернопільської області
I ступеня (1 – 4 класи)
на 2024– 2025 н.р.**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Освітня програма Тернопільської загальноосвітньої школи I-III ст. №14 ім. Б. Лепкого (далі – Заклад) містить комплекс освітніх компонентів, спланованих та організованих Закладом для досягнення учнями визначених цією програмою очікуваних результатів навчання, для всебічного розвитку, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних вмінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості, виховання і соціалізації особистостей, які здатні до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, мають прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готових до свідомого життєвого вибору, самореалізації, відповідальності, трудової діяльності, громадянської активності та досягнення відповідного рівня обов'язкових результатів навчання та сформованих компетентностей, визначених Державними стандартами освіти, що забезпечують її готовність до життя в демократичному та інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Забезпечення освітньої діяльності початкової школи у 2024-2025 навчальному році буде здійснюватися на основі принципів: якість, доступність, індивідуальність, академічна доброчесність, партнерство, успішність.

Здобуття початкової освіти відповідно до статті 9 Закону України «Про освіту» організовується за такими формами:

- інституційна- очна (денна), дистанційна;
- індивідуальна - екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний екстернат.

Забезпечення освітнього процесу у школі під час надзвичайних ситуацій природного та техногенного походження, карантину та інших обставин, які унеможливають відвідування закладу, відбувається з використанням технологій дистанційного навчання відповідно до Положення до положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 №1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання».

Освітня програма розроблена за змістом та на виконання:

- Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту»;
- Указу Президента України від 16 березня 2022 року № 143 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 № 841 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні»;
- Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205 (із змінами);
- Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (із змінами);
- Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (зі змінами);
- Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 та 3-4 класів закладів загальної середньої освіти та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Міністерства освіти і науки України»;
- Наказу Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2022 №245 «Про реалізацію інноваційного освітнього проєкту за темою «Створення моделі адаптивного інформаційно-освітнього середовища початкової школи» на січень 2022 –грудень 2027 років» (зі змінами);
- Наказу Міністерства освіти і науки України від 27.06.2023 № 786 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2023 № 682 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України»;

• Наказу Міністерства освіти і науки України від 07.08.2024 №1112 «Про затвердження Порядку та умов здобуття загальної середньої освіти в комунальних закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні»;

Освітня програма Закладу містить 3 частини та додатки:

- Освітня програма першого циклу початкової освіти - адаптаційно-ігровий (1 класи та 2-Б, 2-В класи);
- Освітня програма першого циклу початкової освіти–адаптаційно-ігровий «Освіта. Діти. Майбутнє» (2-А клас);
- Освітня програма другого циклу початкової освіти - основний (3- 4 класи);

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

першого циклу початкової освіти - адаптаційно-ігровий

(1 класи та 2-Б, 2-В класи)

Освітню програму Закладу для 1-х та 2-Б, 2-В класів розроблено на основі Типової освітньої програми для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Шияна Р.Б. (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 та 3-4 класів закладів загальної середньої освіти та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Міністерства освіти і науки України»), на виконання Законів України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688), розпоряджень Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 13.12. 2017 р. № 903-р «Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».

Освітню програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентричності і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Освітня програма початкової освіти Закладу окреслює рекомендовані підходи до планування й організації Закладом єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти (далі - Державний стандарт).

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти, подані в рамках освітніх галузей;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою
- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, укладений за змістовими лініями;
- орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо, зокрема їхньої інтеграції, а також логічної послідовності їхнього вивчення;

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1-х класів Закладу складає 805 годин/навчальний рік.

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 2-Б, 2-В класів Закладу складає 875 годин/навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані (додаток 1) Закладу (далі – навчальний план).

У Закладі передбачено варіант навчального плану початкової школи, який відповідає типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом Шияна Р.Б., затвердженій наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 та 3-4 класів закладів загальної середньої освіти та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Міністерства освіти і науки України».

Навчальний план містить інваріантну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форм власності. Повноцінність початкової освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових. Додаткові години варіативної складової у 1-х та 2-Б, 2-В класах використано для проведення індивідуальних консультацій та групових занять.

Відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688) години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Навчальні плани Закладу зорієнтовані на роботу початкової школи за 5-денним навчальним тижнем з українською мовою навчання.

При визначенні гранично допустимого навантаження учнів ураховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну тривалість уроків у 1-х класах - 35 хвилин, у 2-х класах - 40 хвилин.

Гранична наповнюваність класів встановлюється відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту». Середня наповнюваність перших класів складає 25 учнів, середня наповнюваність других класів - 20 учнів.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено за допомогою індексів з обов'язковими результатами навчання першого циклу, визначеними Державним стандартом.

Змістові лінії кожної освітньої галузі в межах I циклу реалізуються паралельно та розкриваються через «Пропонований зміст», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання.

Оскільки освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми/тези рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам'ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань та формування умінь, уявлень через досвід практичної діяльності.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких ключових компетентностей:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі

спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного і здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Форми організації освітнього процесу

Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми і методи навчання, а саме: різні типи уроку з використанням інтерактивних методів навчання, екскурсії, віртуальні подорожі, спектаклі, квести, які вчитель організує у межах уроку або в позаурочний час, дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, ситуаційні вправи, дитяче волонтерство тощо.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації освітньої програми вчителі використовують внутрішньо-предметні і міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Вибір форм і методів навчання вчителів визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольна-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру.

Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-2 класах підлягають формувальному та підсумковому оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток здобувачів освіти; вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання (тематичне та завершальне) передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).
- завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:
- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування проводяться моніторингові дослідження навчальних досягнень на шкільному рівні, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Освітня програма початкової освіти передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Реалізація освітньої програми початкової освіти забезпечує всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за освітньою програмою

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту») з урахуванням досягнень попереднього етапу розвитку здобувачів освіти.

Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової

освіти цього ж навчального року за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, якщо їм виповниться шість років до 1 грудня поточного року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Перелік, зміст, тривалість і взаємозв'язок освітніх галузей

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- Мовно-літературна (МОВ);
- Математична (МАО);
- Природнича (ПРО),
- Громадянська та історична (ГІО),
- Технологічна (ТЕО),
- Соціальна і здоров'язбережувальна (СЗО);
- Інформатична (ІФО);
- Мистецька (МІО);
- Фізкультурна (ФІО).

Для кожної освітньої галузі визначено мету та загальні результати навчання здобувачів освіти в цілому. За ними впорядковано обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які є основою для їх подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти.

Мовно-літературна освітня галузь Українська мова (інтегрований курс) Пояснювальна записка

Освітню програму з української мови створено на основі Державного стандарту.

Метою інтегрованого курсу з мовно-літературної освіти є розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому і суспільному житті, у міжкультурному діалозі, бачити її передумовою життєвого успіху; плекання здатності спілкуватися рідною мовою; формування шанобливого ставлення до культурної спадщини; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання стійкої мотивації до читання та прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- сприяння індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через розвиток комунікативних умінь, зокрема діалогічного мовлення, театралізацію;
- розвиток умінь вдумливого читання і базових правописних умінь;
- збагачення духовного світу учнів через естетичне сприймання творів художньої літератури та медіапродуктів;
- розвиток уяви та творчого мислення учнів за допомогою творів літератури та мистецтва, медіатекстів, театралізації, гри;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- розвиток здатності спостерігати за мовними явищами, експериментувати зі звуками, словами, фразами, зокрема і в мовних іграх, для опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- створення сприятливого мовного середовища у школі, зокрема й через пізнання сучасної дитячої літератури різної тематики та жанрів.

Відповідно до окреслених завдань, у початковому курсі мовно-літературної освіти виокремлено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо».

Комунікативна компетентність, зокрема вільне володіння українською мовою та спілкування рідною мовою (якщо вона не українська), виявляється в безпосередньому та опосередкованому спілкуванні.

Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістової лінії **«Взаємодіємо усно»** (мовець / слухач – слухач / мовець). Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до дій зі сприймання, перетворення, виокремлення, аналізу й інтерпретації, оцінювання та використання усної інформації в реальній мовленнєвій практиці (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі тощо).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у просторі та часі) запропоновано змістові лінії **«Читаємо»** (читач – автор), **«Взаємодіємо письмово»** (автор – читач), **«Досліджуємо медіа»** (читач / глядач / слухач – автор). Ці змістові лінії забезпечують здобуття досвіду опосередкованого спілкування, опанування кола знань (понять, уявлень) та вмінь, що дають змогу учням удосконалювати комунікативну компетентність.

Змістова лінія **«Читаємо»** спрямована на розвиток мотивації дітей до читання, залучення їх до читацької діяльності, яка ґрунтується на учнівській ініціативності та самостійності у доборі текстів для читання та інтерпретації прочитаного. Під час читання учні розвивають уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** передбачає залучення учнів до реальної писемної практики, зокрема за допомогою цифрових пристроїв та в режимі онлайн. Результатом такої роботи є базові вміння створювати писемні висловлювання у реальному та віртуальному просторі та редагувати їх.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає ознайомлення школярів з основами медіаграмотності. Діти формують уявлення про межу між реальним світом і світом мас-медіа. Вони вчаться інтерпретувати, аналізувати, оцінювати медіатексти (фільм, мультфільм, реклама, фотографія тощо) та створювати прості медіапродукти. Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** пропонує інструмент для активного критичного освоєння комунікативного медіасередовища.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовлення»** забезпечує дослідження мовних закономірностей і формування на цій основі свідомих мовленнєвих умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних, словотвірних). Також у межах цієї змістової лінії учні опановують виражальні засоби художніх текстів, що в цілому сприяє творенню індивідуального стилю мовлення.

Змістова лінія **«Театралізуємо»** слугує розвитку комунікативних умінь учнів, зокрема вміння моделювати різні ситуації спілкування, обирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування. Увага до несловесних засобів приділятиметься і в змістових лініях **«Взаємодіємо усно»** та **«Досліджуємо медіа»**, а сам прийом театралізації може використовуватися й у змістовій лінії **«Читаємо»**.

Специфіка змістової лінії **«Театралізуємо»** пов'язана з формуванням уявлення про театр як місце, де учні здобувають досвід співчуття та співпереживання. В межах змістової лінії учні досліджують чужу (глядач) та власну (актор) експресію. Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до сценічної творчості, в умовах якої школярі набувають акторського досвіду, зокрема імпровізації, що забезпечує розвиток у дитини емоційного інтелекту, творчого мислення, самосвідомості й самоефективності, уміння мобілізувати інших, ініціативності, уміння долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами.

Мовно-літературна освітня галузь
Англійська мова (навчальний предмет)
Пояснювальна записка

Метою іншомовної освіти для загальної середньої освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб дитини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** іншомовної освіти у початковій школі є:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених цією програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених 14 завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий під час вивчення рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах опанування іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає ознайомлення з культурою народу, чію мову вивчають учні. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 2-го класу учні загальноосвітніх навчальних закладів досягають рівня Pre-A1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень в кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти».

Відповідно до мети іншомовної освіти та завдань у початковій школі, виокремлено такі **змістові лінії**: «Сприймання на слух», «Зорове сприймання», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання», «Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія».

Іншомовна комунікативна компетентність виявляється в безпосередньому та опосередкованому міжкультурному спілкуванні. Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістових ліній «Сприймання на слух», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання». Змістова лінія «Сприймання на слух» передбачає залучення учнів до дій зі сприймання коротких простих запитань, тверджень, вказівок, інструкцій та реагування на них вербально і/ або невербально.

Змістова лінія «**Усна взаємодія**» спрямована на розвиток умінь розпізнавати знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті; ставити запитання та давати відповіді про себе та щоденні справи.

Змістова лінія «**Усне висловлювання**» передбачає творення коротких фраз про себе, надавання базової персональної інформації (наприклад, ім'я, адреса, родина, національність).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані в просторі та часі) запропоновано змістові лінії «**Зорове сприймання**» (читач – автор), «**Писемна взаємодія**», «**Писемне висловлювання**», «**Онлайн взаємодія**».

Усі перелічені змістові лінії забезпечують для учня здобуття досвіду опосередкованого спілкування та опанування низки комунікативних умінь, що дасть змогу учням розвивати комунікативну компетентність.

Змістова лінія «**Зорове сприймання**» передбачає сприймання та розпізнавання знайомих слів у супроводі малюнків. У рамках змістової лінії «**Писемне висловлювання**» учні навчаються писати короткі фрази для надання базової інформації. Результатом опрацювання змістової лінії «**Онлайн взаємодія**» є оволодіння вміннями встановлювати базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання, та розміщувати прості твердження про себе у форматі онлайн.

Математична освітня галузь
Математика (навчальний предмет)
Пояснювальна записка

Під час конструювання програми з вивчення математичної освітньої галузі головний акцент зроблено на реалізацію компетентнісного підходу у викладанні математики. Визначальними у структурі програми є обов'язкові та очікувані результати навчання на кінець другого та четвертого класів.

Такий підхід дає можливість чітко бачити, якими компетентностями мають оволодіти молодші школярі на першому та другому циклах початкової освіти, а вчитель не мусить концентрувати свою увагу на вивченні однакового для всіх обсягу і змісту матеріалу, залишаючи за собою право його вибору з урахуванням вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб учнів шляхом розроблення власної освітньої програми.

Метою математичної освітньої галузі Стандарт визначає «розвиток математичного мислення дитини, здатностей розуміти й оцінювати математичні факти й закономірності, робити усвідомлений вибір, розпізнавати в повсякденному житті проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, моделювати процеси та ситуації для вирішення проблем».

У відповідності із загальними цілями найважливішими завданнями навчання математики можуть бути:

- формування здатності розпізнавати серед повсякденних проблем ті, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів та способів;
- розвиток уміння здійснювати дослідження, аналіз, планування послідовності дій для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач;
- формування та розвиток усвідомлених і міцних обчислювальних навичок; • вироблення вміння описувати побачене, почуте, прочитане за допомогою простих математичних моделей;
- формування відповідального ставлення щодо висування гіпотез, їх оцінки, доведення або спростування, обґрунтування свого вибору;
- вироблення досвіду дослідження просторових відношень, форм об'єктів навколишнього світу, конструювання площинних та об'ємних геометричних фігур;
- вироблення вміння сприймати, перетворювати та оцінювати отриману інформацію, використовуючи різні джерела, у тому числі й засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

У початковому курсі математичної освіти відповідно до зазначеної мети і сформульованих завдань виділено такі **змістові лінії**: «Лічба», «Числа. Дії з 18 числами», «Вимірювання величин», «Просторові відношення. Геометричні фігури», «Робота з даними».

У межах змістових ліній «Лічба», «Числа. Дії з числами» здійснюється формування поняття числа, насамперед, розуміння учнями принципу утворення різних видів чисел (натуральних одноцифрових, натуральних багатоцифрових, дробових тощо) та способів виконання дій з цими числами – порівняння, додавання, віднімання, множення та ділення. Крім того, розгортається робота

з дослідження законів і властивостей, способів виконання арифметичних дій під час розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач.

У рамках змістової лінії **«Вимірювання величин»**, опираючись на суб'єктний досвід та навички дослідницької роботи, молодші школярі вчать вимірювати величини довжини, маси, температури, часу, місткості (об'єму) за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів, оперувати грошима.

Разом з тим, учні виконують перетворення, порівняння, додавання і віднімання іменованих чисел, розв'язують повсякденні проблеми математичного змісту, в тому числі й сюжетні задачі, використовуючи різні одиниці вимірювання величин.

У процесі навчальної роботи з різного роду величинами виокремлюється також і робота з геометричним матеріалом, дослідження просторових відношень та геометричних фігур різних форм, конструювання площинних та об'ємних фігур з підручного матеріалу, створення макетів реальних та уявних об'єктів різних конструкцій, виконання простих завдань, описаних у математичних текстах, в т.ч. й сюжетних задачах геометричного змісту (змістова лінія **«Просторові відношення. Геометричні фігури»**).

Формування в учнів умінь аналізувати повсякденні проблеми математичного змісту потребує оволодіння ними математичним моделюванням як прийомом діяльності при дослідженні реальних об'єктів і процесів та при розв'язуванні навчально - пізнавальних і практико зорієнтованих задач, використовуючи різні джерела інформації, в тому числі й засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

З прикладами так званих «фізичних» моделей школярі зустрічаються ще в дошкіллі: іграшки, що оточують дитину, фотографія людини, глобус та ін., а математичне моделювання – це створення моделей та їх дослідження засобами математики.

З 1 класу учнів варто привчати до роботи з різного виду простими математичними моделями, оскільки вони так чи інакше допомагають виділити, впорядкувати, проаналізувати та зафіксувати дані (подані в умові задачі, зібрані за допомогою опитувальника тощо). Ця робота розгортається у межах змістової лінії **«Робота з даними»**.

Таким чином, упродовж двох циклів навчання математики у поєднанні з іншими освітніми галузями у здобувачів початкової освіти здійснюватиметься формування знань, умінь, ставлень, що є сутністю компетентнісного підходу, для забезпечення подальшої здатності успішно навчатися, усвідомлюючи роль математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини.

Природнича освітня галузь
Я досліджую світ (інтегрований курс)
Пояснювальна записка

Метою природничої освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування наукового мислення та культури дослідження; розвиток системних уявлень про цілісність та розмаїття природи, утвердження принципів сталого розвитку, ефективної, безпечної і природоохоронної поведінки в дошкіллі.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** природничої освітньої галузі у початковій школі є:

- виховання любові та шанобливого ставлення до природи рідного краю, України, планети Земля;
- формування екологічно й етично обґрунтованої поведінки у природі, залучення до участі у природоохоронних акціях;
- розвиток зацікавлення до пізнання природи, оволодіння способами навчально-пізнавальної діяльності, елементарними дослідницькими вміннями (через експерименти, спостереження);

• поступове формування уявлень про природничо-наукову картину світу через поглиблення початкових знань про природні об'єкти і явища, взаємозв'язки в системі «нежива природа – жива природа», про залежність людини від стану навколишнього середовища та її вплив на нього. Відповідно до зазначених мети і завдань, виокремлено такі **змістові лінії**: «Я пізнаю природу», «Я у природі», «Я у рукотворному світі».

Змістова лінія «**Я пізнаю природу**» спрямована на формування дослідницьких умінь школярів через підтримку допитливості та інтересу до спостережень, експериментів та моделювання для пошуку відповідей на запитання про навколишній світ.

Змістова лінія «**Я у природі**» передбачає розвиток уявлень молодших школярів про об'єкти та явища природи, встановлення зв'язків між неживою і живою природою, формування бережливого ставлення до природи; вироблення навичок екологічно доцільної поведінки в довкіллі.

Змістова лінія «**Я в рукотворному світі**» спрямована на формування загальних уявлень про світ, створений людиною, понять про взаємозв'язки людини і природи, слугує джерелом натхнення для пошуку та втілення дитячих винахідницьких ідей та проектів. Провідна роль у вивченні природничої освітньої галузі належить дослідженням (спостереженням, експериментам), екскурсіям, природоохоронній та проектній діяльності школярів.

Технологічна освітня галузь ***Пояснювальна записка***

Метою технологічної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** технологічної освітньої галузі у початковій школі є:

- залучення учнів до різних видів діяльності, формування вмій для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- формування в учнів культури праці та побуту, навичок раціонального ведення домашнього господарства, задоволення власних потреб та потреб інших, відповідальності за результати власної діяльності;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;
- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Зміст технологічної освітньої галузі в початкових класах структурується за такими **змістовими лініями**: «Технічна творчість і техніка», «Світ технологій», «Світ ремесел», «Побут».

Змістові лінії, які систематизують очікувані результати навчання, спрямовані на формування ключових компетентностей учнів.

Змістова лінія «**Технічна творчість і техніка**» спрямована на залучення учнів до творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора має на меті сприяти розвитку просторової уяви й елементів творчого та технічного мислення учнів, через читання і зіставлення малюнків, графічних зображень, за якими учні складатимуть конструкції. Учні виконуватимуть макетування об'ємних моделей транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до деталей конструкторів, відповідних графічних зображень схем для конструювання простих моделей; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу.

Змістова лінія «**Світ технологій**» має на меті формувати в учнів здатність планувати власну діяльність у процесі вивчення конструкційних матеріалів – від розпізнавання їх на дотик до

аргументованого добору для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів, аргументувати обрану послідовність у роботі. У процесі роботи з матеріалами провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування стрічок тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків до мультфільмів тощо). Організація екскурсій на виробничі об'єднання, перегляд та обговорення відеофільмів про виробництво. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюється повторне та економне використання матеріалів.

Змістова лінія «**Світ ремесел**» має на меті формувати в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі роботи провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування, різьблення, ліплення тощо. Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія «**Побут**» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Технологічна освітня галузь базується на практичній діяльності учнів. На кожному занятті передбачено виконання практичної роботи. Об'єкти праці для виготовлення учитель/ учителька добирає, спираючись на побажання учнів.

Інформатична освітня галузь
Інформатика в курсі «Я досліджую світ» (навчальний предмет, 2 клас)
Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок 35 безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;
- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за допомогою цифрових

пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;

- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за **змістовими лініями** «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)», «Моя цифрова творчість», «Комунікація та співпраця», «Я і цифрові пристрої», «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві».

У рамках змістової лінії **«Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)»** формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія **«Моя цифрова творчість»** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії **«Комунікація та співпраця»** – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайн-ового чи офлайн-ового середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія **«Я і цифрові пристрої»** реалізується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До 36 основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/ учениці.

Змістову лінію **«Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві»** спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь
Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для загальної середньої освіти є становлення самостійності учня / учениці, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці в різних середовищах, впевненості в собі та доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування у школярів стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки для себе і тих, хто його / її оточує;
- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки; • розвиток потреби самопізнання та самовдосконалення;
- формування в учнів сталої мотивації до здорового способу життя;
- формування свідомого прагнення дотримуватися безпечної, здорової та етичної поведінки для поліпшення добробуту;
- розвиток уміння ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я;
- створення сприятливого безпечного та здорового середовища в школі.

Зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі структуровано за трьома **змістовими лініями**: «Безпека», «Здоров'я», «Добробут».

Змістова лінія **«Безпека»** передбачає розвиток умінь безпечної поведінки вдома, школі та у природному й техногенному середовищі, прогнозування наслідків небезпечних дій, визначення впливів на вибір безпечної поведінки, дотримання правил (дорожнього руху, використання побутової техніки і побутової хімії тощо), визначення способів дій та самопомочі в умовах надзвичайних ситуацій (аварії, стихійного лиха, вибуху тощо) та відповідального ставлення до особистої безпеки й безпеки інших.

Змістова лінія **«Здоров'я»** спрямована на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і поведінки через набуття навичок здорового способу життя, розвиток позитивної самооцінки, критичного мислення, умінь ухвалювати зважені рішення, відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я тих, хто поряд, і протидіяти негативним соціальним чинникам.

Змістова лінія **«Добробут»** забезпечує розвиток етичної поведінки в соціумі, вміння вчитися і формування позитивного ставлення до навчання, усвідомлення важливості здорового способу життя для добробуту, розвиток підприємливості і споживчої культури для оптимального використання ресурсів та забезпечення добробуту, орієнтацію учнів на відповідальне ставлення до безпеки та здоров'я як до найважливіших життєвих цінностей.

Навчальний матеріал змістових ліній реалізується наскрізно в кожній темі через взаємоінтеграцію і взаємодоповнення.

Громадянська та історична освітня галузь
Пояснювальна записка

Освітню програму громадянської та історичної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою громадянської та історичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є створення умов для формування в учня / учениці початкової школи власної ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** громадянської та історичної освіти у початковій школі є:

- здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;
- сприяння початковому усвідомленню власної гідності, цінності свободи і прав людини, своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;
- формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;
- удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки; • розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;
- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки, формування емоційно-ціннісного компоненту громадянської культури особистості.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опановувати потрібні для цього знання і вміння, виробляти навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких **змістових ліній**: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці».

Змістова лінія «**Я – Людина**» передбачає залучення учня / учениці до 50 опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє самопізнанню учнів, усвідомленню власних потреб, уподобань, здібностей та інтересів, заохочує обирати цілі особистісного зростання (бути відповідальним, чесним тощо), допомагає початковому усвідомленню гідності та неповторності будь-якої людини.

Змістова лінія «**Я серед людей**» забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, з якими дитина себе ідентифікує. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборі норм і моделей поведінки, часто за певними взірцями.

Змістова лінія «**Моя культурна спадщина**» дає змогу учнівству усвідомити свою вкоріненість у національну, а також рідну за етнічним походженням культуру, в європейську цивілізацію. Учні/ учениці отримують можливість дослідити місцеві пам'ятки, пізнати традиції та минуле своєї родини, рідної етнічної групи, нації. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє розумінню значущості та різноманітності культурних надбань людства, формуванню умінь пізнавати минуле.

Змістова лінія «**Моя шкільна і місцева громади**» забезпечує розуміння учнем/ ученицею базових норм шкільного та місцевого громадського життя, дає йому/ їй змогу посилено долучатися до їх відтворення та модернізації. Пізнання шкільних і місцевих традицій, ознайомлення з громадянськими вчинками земляків, діяльністю шкільної адміністрації, місцевих органів влади та добровільних асоціацій, зорієнтованих на громадські справи, сприяє набуттю учнями первинного досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії, впливає на

формування емоційно-ціннісного компонента громадянської культури дитини. Навчання в межах цієї змістової лінії забезпечує вироблення вмінь висловлювати та обстоювати свою думку та приймати інших, висувати власні ініціативи, планувати й організовувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи.

Змістова лінія «**Ми – громадяни України. Ми – європейці**» дає учневі / учениці елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини. У межах цієї змістової лінії на прикладі відомих історичних постатей та національних героїв школярі усвідомлюють цінності патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі у початковій школі мають бути реалізовані оптимальними для кожного елемента змісту та навчальної цілі інтерактивними методами, із використанням інформаційних технологій.

Мистецька освітня галузь
Мистецтво: образотворче мистецтво. Мистецтво: музичне мистецтво
(навчальні предмети)
Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою навчання мистецтва для загальної середньої освіти є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчання мистецтва у початковій школі є:

- збагачення духовного світу учня / учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової культурної спадщини;
- набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
- розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньо-образного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;
- розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв'язках;
- формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні;
- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем;
- виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Реалізація поставленої мети та завдань здійснюється за **змістовими лініями**: «Художньо-практична діяльність», «Сприймання та інтерпретація мистецтва», «Комунікація через мистецтво», які окреслюють рамкову модель досягнення загальних цілей мистецької освітньої галузі.

Змістова лінія «**Художньо-практична діяльність**» націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне засвоєння основ 57 художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовияву. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів,

імпровізування та естетичного перетворення довкілля, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на емоційний стан завдяки мистецькій діяльності.

Змістова лінія «**Сприймання та інтерпретація мистецтва**» спрямована на пізнання цінностей, що несуть твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва.

Реалізація змістової лінії «**Комунікація через мистецтво**» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо.

Фізкультурна освітня галузь
Фізична культура. Ритміка (навчальні предмети)
Пояснювальна записка

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою цієї галузі для загальної середньої освіти є формування в учня / учениці стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових змін.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** фізкультурної освітньої галузі у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей;
- збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою;
- формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- усвідомлення ролі занять спортом і Олімпійського руху для формування самоповаги, впевненості в собі, прагнення досягати успіху, дотримуючись принципів чесної гри;
- збільшення обсягу рухової активності, яка приносить радість дитині;
- формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-2 класів охоплює такі **змістові лінії**: «Базова рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)», «Піклування про стан здоров'я та безпеку».

Змістова лінія «**Базова рухова активність**» охоплює такі види діяльності, які спрямовані на формування життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)» пов'язана з опануванням рухливих ігор та естафет, що задовольняє потребу в руховій активності та сприяє формуванню комунікативних здібностей.

Змістова лінія «Піклування про стан здоров'я та безпеку» спрямована на формування свідомого ставлення до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі фізкультурної діяльності.

Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання є **рухова активність із загальноосвітньою спрямованістю**.

Нові підходи до змісту занять фізичною культурою повинні орієнтувати вчителів не тільки на фізичну підготовленість, а й на розвиток особистості, на індивідуальне сприймання навчального матеріалу. Розв'язання цих завдань допускає відхід від жорсткої регламентації занять, підвищення їхньої емоційної насиченості, максимальної різноманітності форм, методів та засобів фізичного виховання, широкого використання інноваційних технологій фізичного виховання.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

першого циклу початкової освіти - адаптаційно-ігровий
«Освіта. Діти. Майбутнє»
(2-А клас)

Освітню програму «Освіта. Діти. Майбутнє» для адаптаційно-ігрового циклу освіти розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти (далі - Державний стандарт), Концепції «Нова українська школа».

Програму створено відповідно до інноваційного освітнього проєкту за темою «Створення моделі адаптивного інформаційно-освітнього середовища початкової школи», який реалізується згідно з наказом Міністерства освіти і науки України «Про реалізацію інноваційного освітнього проєкту за темою «Створення моделі адаптивного інформаційно-освітнього середовища початкової школи» на січень 2022 – грудень 2027 років» від 16 березня 2022 року №245 (зі змінами).

Метою навчання за програмою є розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей та наскрізних умінь, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, підготовки до свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних і культурних цінностей українського народу, формування м'яких навичок для навчання упродовж життя, формування здатності усвідомлено діяти для власного розвитку та користі для громади, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Реалізація мети початкової освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як:

- визнання унікальності та обдарованості кожної дитини, що забезпечується рівним доступом до освіти, заборонаю будь-яких форм дискримінації або відокремлення дітей на основі попереднього відбору;
- цінність дитинства, що оберігається шляхом встановлення освітніх вимог, які відповідають віковим особливостям дитини, визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру, обмеження обсягудомашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість дитини;
- радість пізнання, що обумовлюється використанням в освітньому процесі дослідницької та проєктної діяльності;
- розвиток вільної особистості шляхом підтримки самостійності, незалежного мислення, оптимізму та впевненості в собі;
- збереження міцного здоров'я та добробуту, яких можливо досягти шляхом формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку;
- забезпечення безпеки у результаті створення атмосферидовіри, взаємоповаги та підтримки;
- утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, правана життя, здоров'я, власність, свободу слова тощо);
- плекання любові до рідного краю та української культури, шанобливе ставлення до Української держави;
- формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження довкілля.

У програмі визначено базові принципи навчання, модель навчання, змістові лінії; очікувані результати навчання та відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованих курсів.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- *дитиноцентричності й природовідповідності;*
- *доцільності:* відповідність навчальним цілям, кінцевій меті розвитку учня; спрямованості на розвиток дитини, адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей; формування свідомості; розвитку типів інтелекту учнів та активності учнів у навчанні;
- *взаємозв'язку:* узгодження цілей, змісту та очікуваних результатів навчання; узгодженого

формування ключових загальнонавчальних і предметних компетентностей;

- *науковості*: включення в зміст навчання науково перевірених знань, які відповідають сучасному рівню розвитку науки;

- *доступності*: викладання і зв'язку теорії навчання з життям і практикою;

- *логічної послідовності*: наступності, систематичності та безперервності розвитку учня; достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; розкриття причинно–наслідкових зв'язків явищ, процесів, подій, які вивчаються;

- *практичної спрямованості*: можливості реалізації змісту освіти через предмети та інтегровані проєкти;

- *адаптивності*: врахування найкращого досвіду щодо структури та змісту програми; можливість творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;

- *емоційності навчання*: прийняття дитячих емоцій, пов'язаних із навчанням і розвиток вміння керувати своїми емоціями.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **компетентностей**, які об'єднуються в три групи: базові, наскрізні, ключові (рис. 1), для реалізації яких чітко виділяється предмет, та які реалізуються як наскрізні змістові лінії в кожному предметі, та вміння, які формуються для всієї освітньої діяльності учнів.

Ключові компетентності формуються, в першу чергу, при вивченні базового предмету та наскрізно в інших предметах/інтегрованих курсів. Наскрізні ключові компетентності формуються при вивченні всіх навчальних предметів/інтегрованих курсів.

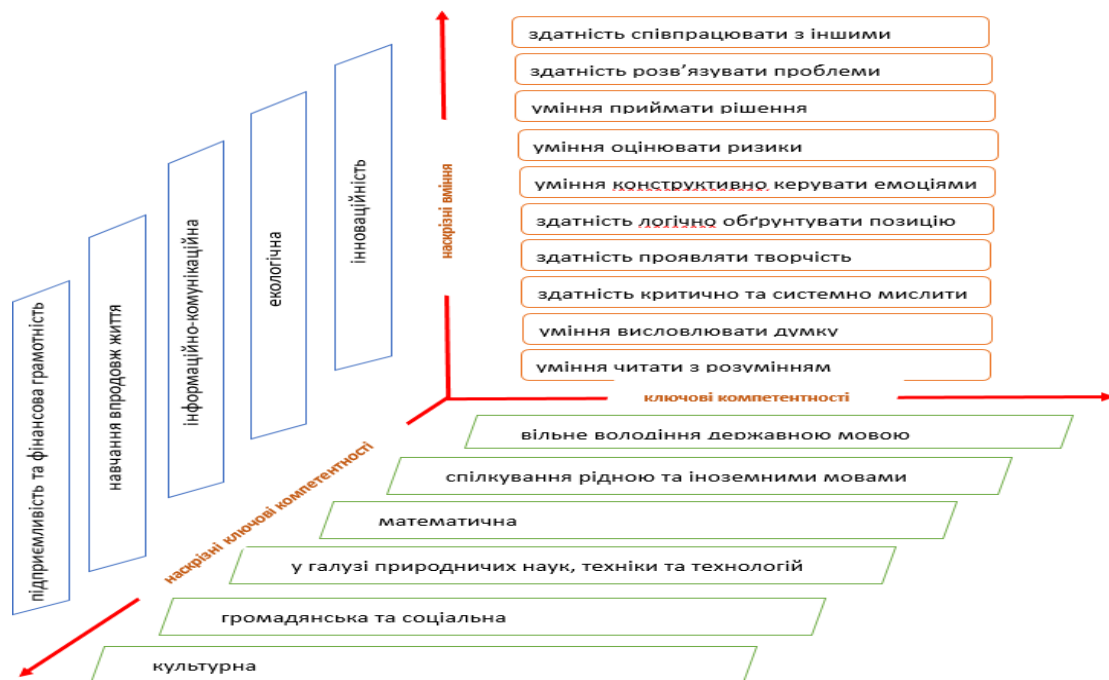

Рис. 1

Спільними для всіх ключових компетентностей є вміння:

- читати з розумінням,
- висловлювати власну думку усно і письмово,
- критично та системно мислити,
- проявляти творчість та ініціативність,
- логічно обґрунтовувати позицію,
- конструктивно керувати емоціями,
- оцінювати ризики,
- приймати рішення,
- розв'язувати проблеми,
- співпрацювати з іншими людьми.

Актуальність

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року передбачає, що одним із завдань сучасного закладу освіти є забезпечення однакової ефективності освітнього процесу для всіх учнів та рівний доступ кожної дитини до освіти. Актуальним шляхом забезпечення виконання цього завдання є адаптивне навчання, яке передбачає врахування при навчанні дітей покоління «альфа», які мають різні типи інтелекту, їх особливих потреб та пізнавальних стилів навчання. Оскільки, згідно з теорією «множинного інтелекту», кожен учень має свій особистий тип інтелекту, а відповідно і власні способи розуміння та засвоєння навчального матеріалу, для вирішення освітніх цілей доцільно застосовувати адаптивні технології навчання, які здатні синхронізуватися з процесом навчання і, будучи засновані на технологіях машинного навчання та штучного інтелекту, можуть адаптуватися до прогресу кожного учня і змінювати зміст навчання в реальному часі без сторонньої допомоги. *Адаптивність* може бути відображена в одному або декількох елементах технології: контент, оцінка, послідовність, інформаційно-освітнє середовище. Саме тому *адаптивний підхід* до навчання є одним з базових для досягнення цілей навчання в сучасних умовах постійних змін суспільстві.

Європейська практика свідчить, що навчання має забезпечувати формування в молодших учнів цілісної картини світу, здатності сприймати предмети і явища різнобічно, системно, емоційно, тобто має впроваджуватися *інтегрований підхід*, що ґрунтується на комплексності. При цьому доцільно, з одного боку, реалізовувати його як в межах окремого навчального предмету, так і в межах різних навчальних предметів, з іншого – передбачати контент-орієнтовану (тематичну) інтеграцію; інтеграцію, орієнтовану на формування способів дій та інтеграцію на ціннісно-смысловому рівні.

Програма повною мірою забезпечує принципи інтегрованого навчання, з одного боку, та досягнення очікуваних результатів навчання з кожної освітньої галузі окремо відповідно до Державного стандарту початкової освіти, з іншого, розвиває в учнів 2 класу здатність до дослідницької та інноваційної діяльності за допомогою використання дослідницько-пізнавального навчання (Inquiry Based Learning – навчання, побудоване на запитках), навчальних проєктів, проблемного навчання, включення дидактичних ігор та системного використання розробленого мультимедійного контенту для підтримки адаптаційно-ігрового циклу початкової школи та врахування особливостей дітей «альфа покоління» за допомогою використання цифрових технологій та адаптивного інформаційно-освітнього персоналізованого середовища, побудова на концептуальних положеннях теорії «множинного інтелекту».

Особливості організації освітнього процесу

Кожен предмет вивчається учнями за двома рівнями:

- *предметний рівень* здійснюється на окремих уроках за допомогою персоналізованого навчання;
- *інтегрований рівень* на основі використання адаптивних технологій, що дозволять врахувати індивідуальні особливості кожного учня, активного навчання, для навчального поступу кожного здобувача освіти за індивідуальною освітньою траєкторією. Це дозволить не тільки покращити якість навчання, але й отримати дані, завдяки яким можна визначити освітні втрати груп учнів і фактори, що впливають на навчальні успіхи загалом.

Навчання базових предметів ґрунтується на «покроковій програмі» – 35 індивідуальних кроків, які відповідають розгляду ключових запитань 35 навчальних тижнів. Учитель оцінює прогрес навчання учнів на основі «петлі зворотного зв'язку», визначає нові цілі та планує діяльність учнів на наступний тиждень залежно від досягнення ними очікуваних результатів. Як правило, за навчальний рік кожний учень проходить з кожного навчального предмета/ інтегрованого курсу від 6-ти до 8-ми тематичних блоків, за результатами навчання яких складають портфоліо навчальних досягнень учнів, інтелект-карти, що наочно демонструють головну думку (завдання), ключові елементи та взаємозв'язки між ними.

Інтегроване навчання здійснюється на основі інтеграції між різними навчальними предметами шляхом застосування проєктної методики та реалізації міжпредметних зв'язків. На кожен місяць програмою визначається тема, яка подається учням за допомогою «Ключового запитання». Кожна тема місяця поділяється на тижневі підтеми, і кожен день має тематичне забарвлення та відповідне «Ключове запитання», на яке учні мають отримати відповіді в процесі навчання. Інтеграція здійснюється на окремому уроці «Я і світ. Дидактичні ігри» в різних формах: в 2 класі за допомогою організації дидактичної гри.

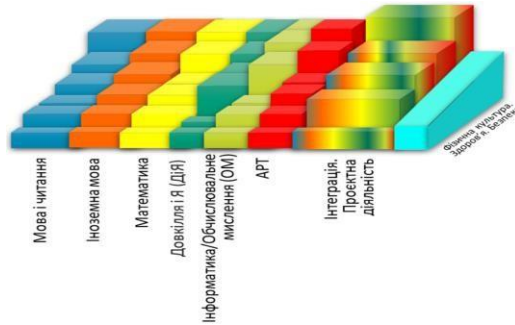

Рис. 2. Схема вивчення основ наук

Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою або продовжити навчання за цією програмою, якщо вони навчались за іншою освітньою програмою

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, враховують досягнення попереднього етапу їхнього розвитку. Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, адаптаційно–ігровий цикл навчання забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту»).

Зарахування до початкової школи здійснюється відповідно до Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Діти, які перейшли з іншого закладу освіти і навчались за іншою освітньою програмою, можуть продовжити навчання за даною програмою без додаткових вимог.

Загальний обсяг навчального навантаження

Загальний обсяг навчального навантаження для 2-А класу – 875 годин/навчальний рік.

Навчальний план створено на основі Базового навчального плану початкової освіти для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання, який є складовою Державного стандарту (додаток 2).

Перелік навчальних програм

Освітня галузь	Навчальний предмет/ інтегрований курс	Навчальна програма	Лист ІМЗО
Мовно-літературна: українська мова	Українська мова та літературне читання	Українська мова та літературне читання (цикл І (1–2 класи))	№21/10–306 від 17.05.2023
Мовно-літературна: іншомовна освіта	Англійська мова	Англійська мова цикл І (1–2 класи)	№21/10–305 від 17.05.2023
Математична	Математика	Математика (цикл І (1–2 класи))	№21/10–306 від 17.05.2023
Природнича (1 год.), громадянська та історична (0,5 год) , соціальна та здоров'язбережувальна (0,5 год.)	Довкілля і Я (ДіЯ)	Довкілля і Я (ДіЯ) (цикл І (1– 2 класи))	№21/10–306 від 17.05.2023
Мистецька (1 год.)	Мистецтво	Мистецтво	№22.1/12–Г–295 від 08.08.2022
Технологічна	Дизайн і технології	Дизайн і технології	№21/10–306 від 17.05.2023
Інформатична	Інформатика	Інформатика	№22.1/12–Г–294 від 08.08.2022
Фізкультурна	Фізична культура	Фізична культура	№22.1/12–Г–219 від 13.07.2022
Мовно-літературна (2 год.), громадянська й історична (0,5 год.), соціальна та здоров'язбережувальна (0,5 год) та мистецька (1 год.)	«Я і світ. Дидактичні ігри»	«Я і світ. Дидактичні ігри» цикл І (1–2 класи)	№21/10–342 від 21.06.2023

В основу навчання за програмою покладено модель навчання (рис. 3)

Модель навчання

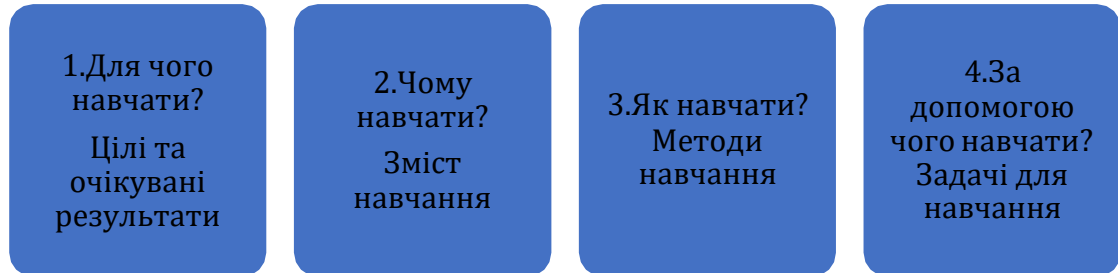

Рис. 3. Модель навчання

1) Для чого навчати? Цілі навчання.

При формулюванні цілей автори використовували дидактичний підхід щодо цілепокладання, що кожна *ціль повинна бути*:

- конкретною;
- вимірювальною;
- досяжною;
- актуальною;

- обмеженою в часі;
- екологічною;
- записаною.

1. Виходячи з концепту «*Я – учень*», навчання спрямоване на досягнення очікуваних результатів з кожної освітньої галузі і на розвиток критичного мислення.

2. Виходячи з концепту «*Я і середовище*», доцільно навчати дітей *способам спілкування з різними середовищами*, кожне з яких відрізняється групою пов'язаних між собою об'єктів та постійно змінюється. Прикладами таких середовищ для учнів 2 класів є сім'я, школа, бібліотека, магазин, зоопарк, кінотеатр, театр, гуртки, місця відпочинку, дитячі заклади та інші. При цьому школярі мають навчитися виконувати різні ролі, здійснювати певну характерну для кожного середовища діяльність, опановувати різні способи взаємодії з об'єктами різних середовищ і бути готовими до постійних змін в кожному із середовищ, інтеграції до нових середовищ та вільного їх дослідження і пристосування.

4. Виходячи з концепту «*Я – людина*», доцільно розвивати соціальні навички (рис. 4): приймати відповідальні рішення, взаємодіяти в групі, ефективно комунікувати; оцінювати себе, інших та ситуацію; вдосконалювати себе, керувати своїми емоціями, бути відповідальними за свої вчинки та результати своєї діяльності.

Рис. 4. Соціальні навички

5. Виходячи з концепту «Я – розвиваюся та змінююся», розвивати інтелект дитини, визначаючи його природні схильності до одного з типів інтелекту, формувати поведінковий інтелект дитини в різних середовищах, вміння спілкуватися в групах, оцінюючи мету об'єднання в групи, спільні та відмінні характеристики людей, визначати рівень довіри між людьми, формувати здібності транслювати схожість для об'єднання в різні групи, розвивати рольову взаємодію, визначати причини, за якими така взаємодія виявляється неуспішною, формувати навички спілкування та поведінки з іншими людьми в різних середовищах.

6. Виходячи з концепту «Я – успішний», розвивати позитивну мотивацію дітей, дослідивши їх особливості, здібності та навчальні потреби. Підвищувати інтерес до навчання за допомогою стимулювання позитивних емоцій, які викликані навчальною діяльністю та комунікацією з вчителем та однокласниками, виявлення учнями пізнавальної складової («Я дізнався про щось нове») та орієнтування на результат («Я це зробив», «Я відповів на запитання», «Я досяг успіху»).

2. Чому навчати? Зміст навчання

Авторська концепція змісту навчання спирається на навчальний план.

3. Як навчати? Методи навчання

Опис форм організації освітнього процесу та педагогічних технологій

До моделі навчання за програмою належать складові: *методи навчання* – (Як навчати?) та *засоби навчання* – (За допомогою чого навчати?) У першому адаптаційно-ігровому циклі організація освітнього процесу здійснюється із застосуванням **діяльнісного підходу** на інтегрованій основі з переважанням ігрових методів. Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні методи навчання, традиційні та інноваційні методи навчання:

-метод навчальних проєктів: за методом проєктів учні створюють навчальний проєкт не частіше, ніж раз на місяць, за допомогою постановки проблеми, яку мають розв'язати учні в групах чи індивідуально. Кожен проєкт виконується у школі та завершується представленням його результату (продукту, розробленого індивідуально або в малих групах).

На інших тижнях пропонується учням розв'язувати деяку проблему, яка складається з кількох взаємопов'язаних навчальною темою задач, але не передбачає отримання створеного власного продукту.

-метод навчання за допомогою запитань: в основі методу навчання за допомогою запитань лежить стимулювання природної допитливості молодших школярів. Постановка цікавих запитань з неоднозначною відповіддю є ефективним способом спонукати учнів до глибоких роздумів, сприяє підсиленню пізнавального інтересу, мотивує до здійснення дослідницької діяльності, і таким чином "запускає механізми неперервного навчання". Навчання за допомогою запитань (відповіді на запитання та формулювання запитань) спричиняє ланцюгову реакцію: запитання сприяють справжньому пізнанню та заохочують учнів ставити нові запитання – учні вчаться самостійно спрямовувати своє навчання.

-дослідницько-пізнавальний метод (Inquiry Based Learning – навчання, побудоване на запитах). Центральне місце в освітній програмі займає прищеплення цікавості до наукових досліджень. Проведення дослідження ґрунтується на трьох цілісних складових:

- знання, розуміння та застосування;
- навички та діяльність (процеси);
- етика та ставлення.

Ці складові мають важливе значення для наукової освіти. Ця освітня програма має на меті дати учням можливість бачити науку як значущу та корисну, – оскільки запит ґрунтується на знаннях і питаннях, що стосуються ролей, які відіграє наука у повсякденному житті, суспільстві та навколишньому середовищі.

За авторською концепцією, для розвитку в учнів основ наукової освіти вчитель має застосовувати дослідницько-пізнавальний метод, використання якого має сформувати учня як запитувача. Початковим моментом є те, що діти цікавляться і хочуть вивчити об'єкти навколо них, які зображуються зокрема за допомогою малюнків для тем тижня. Кінцева мета – учні вміють користуватися науковими інструментами, які допомагають їм досліджувати свій природний та фізичний світ.

При цьому вчитель має формувати у школярів навички організації наукових процесів (science process skills). За допомогою навчання логічно розбивати кроки в мисленні, учні можуть використовувати науковий процес, щоб дізнатися, як відповісти на їхні запитання про те, як працює світ. Навички організації наукових процесів включають спостереження за властивостями об'єктів, вимірювання величин, сортування/класифікацію, умовиводи, прогнозування (припущення), експериментування та спілкування при обговоренні.

-методи стимулювання пізнавального інтересу: навчання через гру, доповнену реальність, перевернутий клас та інші методи та засоби навчання.

4. За допомогою чого навчати? Завдання, які використовуються.

Учні навчаються за допомогою виконання завдань:

- тренувального типу для формування базових навичок;
- компетентнісного типу (рис. 5), використання цих завдань формують знання, розуміння та застосування; передбачають виконання дій над об'єктами предметної галузі (навички та процеси) та формування ціннісних уявлень та емоційного інтелекту (етика та ставлення).

Всі завдання передбачають якесь умовне виконання учнями ролей для:

- вирішення щоденних практичних завдань;
- вирішення завдань основ наукової освіти;
- успішного життя в громаді та суспільстві;
- особистісного розвитку дитини.

Рис. 5. Типи завдань

Опис форм оцінювання та його інструментарій

Моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей) – контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контроль-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів освіти формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів у поступі кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів освіти не передбачає порівняння із досягненнями інших.

Навчальні досягнення здобувачів освіти у 2 клас підлягають вербальному, формувальному та підсумковому оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний поступ учнів; формувати в дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів; запобігати побоюванням помилитися. Інструментами формувального оцінювання учнів є:

- система оцінювання та критерії оцінювання з тем попредметах;
- захист результатів проєктів (за критеріями);
- портфоліо досягнень учня;
- цифрові інструменти оцінювання;
- вимірювання результатів навчання та освітньої траєкторії на основі «петлі зворотного зв'язку», яка забезпечується спеціальними дидактичними одиницями.

Мультимедійний супровід

Мультимедійний контент поєднує ігрові технології навчання та репрезентативні можливості цифрового контенту, який охоплює наступні навчальні програми та інтегровані курси: «Українська мова та літературне читання», «Математика», «Англійська мова», «Довкілля і я», «Я і світ. Дидактичні ігри», «Мистецтво», «Дизайн та технології», «Інформатика».

Матеріали мультимедійного додатку доповнюють підготовлені паперові навчальні матеріали, що спонукає учнів та учениць задіювати аудіальний канал сприйняття, надаючи більше інформації про об'єкт чи явище, що знаходиться на малюнку. Статичні ілюстрації перетворюються на динамічні відео.

Мультимедійний додаток можна використовувати як вебзастосунок, що дозволяє працювати з будь-якого пристрою віддалено в режимі онлайн або як застосунок до Windows 10 і вище та працювати офлайн.

Мовно-літературна освітня галузь
Українська мова та літературне читання (навчальний предмет)
Пояснювальна записка

Українська мова та літературне читання – важлива складова загального змісту початкової освіти, оскільки мова та читання є не тільки предметом вивчення, а й основним засобом опанування всіх інших шкільних освітніх галузей.

Метою вивчення початкового курсу української мови та літературного читання є формування комунікативної, читацької та наскрізних ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; набуття здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися нею в особистому і суспільному житті; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду дитини, розвиток її мовленнєво-творчих здібностей, закладання основ опанування української мови та читання на наступних рівнях освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховувати в учнів позитивне ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, прагнення удосконалювати своє мовлення;
- формувати уявлення про мову як засіб спілкування, навчання (дослідження) і впливу на інших людей;
- розвивати мислення, мовлення, уяву, пізнавальні і літературно-творчі здібності школярів;
- формувати повноцінні навички мовленнєвої діяльності (сприймання-розуміння, говоріння, читання, письма), дослідження медіа тамовних явищ;
- формувати вміння працювати з різними видами та джерелами інформації, опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- ознайомлювати учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, навчати прийомам самостійної роботи з дитячими книжками.
- досліджувати мовні одиниці та явища, щоб опанувати початкові лінгвістичні знання і норми української мови;

Відповідно до зазначеної мети в початковому курсі української мови та літературного читання виокремлено такі змістові лінії: **«Взаємодіємо усно»** та **«Сприймаємо, аналізуємо, інтерпретуємо, критично оцінюємо інформацію»** (мовець / слухач – слухач / мовець), **«Читаємо»**, **«Взаємодіємо письмово»** (автор / читач – читач / автор) та **«Досліджуємо мовлення»** (предмет дослідження – дослідник).

Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістової лінії **«Взаємодіємо усно»** через такі її складові, як говоріння, сприймання-розуміння (аудіювання) і частковочитання (як форма комунікації з автором).

Говоріння передбачає залучення учнів до дій зі сприймання, перетворення, виокремлення, аналізу й інтерпретації, оцінювання та використання усної інформації в реальній мовленнєвій практиці (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі тощо). Читання потребує формування комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у

просторі та часі).

Важливим способом реалізації змістової лінії «**Взаємодіємо усно**» є театралізація. За допомогою цього прийому учні навчаються моделювати різні ситуації спілкування, імпровізувати, обирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування, чужу (глядач) та власну (актор) експресію, співпереживати і співчувати іншим. Це сприяє розвитку емоційного інтелекту, творчого мислення, ініціативності.

Змістова лінія «**Читасмо**» передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді. Залучення учнів до читацької діяльності, яка ґрунтується на їх ініціативності та самостійності в доборі текстів для читання та інтерпретації прочитаного і є основою для розвитку мотивації дітей до читання. Під час читання учні розвивають уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо.

Завданням змістової лінії «**Читасмо**» є формування та розвиток наскрізної навички читацької та мовленнєвої компетентності в здобувачі початкової освіти, а саме:

- взаємодія з іншими особами усно, сприймати і використовувати інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
- сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду;
- різновекторна робота з текстом: аналіз змісту, структури та мовного оформлення;
- глибоке опрацьовування сутності літературознавчих понять;
- формування вміння аналізувати та інтерпретувати сприйнятий на слух або прочитаний текст;
- виокремлення в прочитаному елементів фактичного змісту та їх використання для встановлення причинно-наслідкових зв'язків;
- формування вміння обґрунтовувати власні думки, описувати почуття, які викликає прочитаний / прослуханий текст, упорядкувати / відновити деформований чи неповний текст;
- розвивати вміння пошуку інформації за визначеною умовою та формулюванням на її основі нескладних висновків;
- формувати навички читання зі спрямуванням роботи на відпрацювання правильності, швидкості, усвідомленості, виразності читання;
- розвивати уміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати тощо;
- розвивати вміння ставити запитання за змістом прочитаного як після читання, так і в процесі читання, поступово надаючи пріоритетності запитанням у процесі читання;
- формування вміння розігрувати діалоги «читач – автор» тощо;
- формування звички звертатися до тексту щоразу, коли необхідно уточнити інформацію;
- формувати вміння заглиблюватися в певні деталі тексту;

- розвивати вміння пошуку причинно-наслідкових зв'язків, характеристики героїв, висловлення оцінювальних суджень щодо прочитаного тощо;
- формувати вміння пошуку композиційно-сислової структури твору, лексичного наповнення, синтаксичної будови, жанрових особливостей тощо;
- розвивати уміння роботи з різними видами читання (ознайомлювального, вибіркового, переглядового, пошукового, аналітичного);
- формування навичок ознайомлювального, переглядового, пошукового читання, що актуалізує необхідність взаємодіяти зі значними інформаційними потоками, у тому числі з різних джерел;
- розвивати вміння використання різних видів читання, таких як ознайомлювальне, переглядове, пошукове, які спрямовуються на виокремлення в тексті інформації за певною умовою, тобто читання, що передбачає читання інформаційних текстів (оголошення, реклама, інструкція тощо);
- висловлювати думки, почуття та ставлення, взаємодіяти з іншими особами письмово і в режимі реального часу, дотримуватися норм літературної мови;
- досліджувати індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігати за мовними явищами, аналізувати їх.

Для формування та розвитку якісної навички читання необхідно використовувати прийоми навчання, які розвивають розуміння прочитаного, що охоплюють такі основні змістові блоки:

- удосконалення й розвиток якісних характеристик технічної і смислової сторін навички під час читання вголос і мовчки;
- самостійне застосування мовленнєвих та позамовних засобів художньої виразності; оволодіння прийомами смислового читання (самостійне розуміння лексичного значення слів, словосполучень; повноцінне усвідомлення в тексті фактичної, концептуальної, підтекстової (з допомогою вчителя) інформації) з поступовим нарощуванням ступеня складності;
- застосування різних видів читання: аналітичного, переглядового, вибіркового, відповідно до мети читання.

Дослідження текстів різних видів передбачає цілісне сприймання учнями художніх, науково-художніх текстів, їх аналізування, інтерпретування з використанням літературознавчих понять (практично); формування вміння висловлювати рефлексивні судження у зв'язку з прочитаним, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів та використовувати її для збагачення особистого читацького досвіду.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** передбачає залучення учнів до реальної писемної практики, зокрема за допомогою цифрових пристроїв та в режимі онлайн. Результатом такої роботи є базові вміння розпізнавати писемні знаки, слова, речення, тексти і створювати писемні висловлювання у реальному та віртуальному просторі, редагувати їх, практично засвоювати орфографічні, граматичні та стилістичні норми. Залучення учнів до писемної практики сприяє формуванню комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у просторі та часі). Під час письма учні розвивають уміння сприймати та аналізувати власні тексти, оцінювати написане, редагувати та вдосконалювати його.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає ознайомлення школярів з основами медіаграмотності. Діти формують уявлення про межу між реальним світом і віртуальним світом, світом масмедіа. Вони вчаться інтерпретувати, аналізувати, оцінювати медіатексти (фільм, мультфільм, реклама, фотографія тощо) та створювати прості медіапродукти, критично освоювати комунікативні медіасередовища.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** дозволяє сформувати на цій основі свідомі мовленнєві уміння (орфоепічні, лексичні, граматичні, правописні, стилістичні, словотвірні). Також у

межах цих досліджень учні опановують виражальні засоби художніх текстів, що в цілому сприяє творенню індивідуального стилю мовлення.

Завдання змістової лінії «*Досліджуємо мовні явища*» – це:

- формування в учнів комунікативної компетентності, зокрема її складників, що є орієнтовною основою дії для застосування навичок писемного мовлення під час спілкування;
- формування базових умінь, що впливають на вдосконалення граматичного ладу мовлення учнів: уміння розпізнавати частини мови, зокрема іменники, визначати їхні граматичні категорії, граматичноправильно вживати їх у мовленні;
- формування вміння виконання розумових операцій, таких як: спостереження за мовними одиницями і явищами, їх аналіз, порівняння, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними, узагальнення своїх спостережень, формулювання власних висновків;
- формування орфографічних навичок учнів, що обумовлюється усвідомленим засвоєнням мовних знань, а також добором варіативного дидактичного матеріалу, що відображає багатогранність певних навичок;
- формування вміння розпізнавати орфограму за її фонетичними, фонетико-граматичними чи семантичними ознаками, співвідносити з відповідними правилами правопису, практично реалізовувати сформовані вміння у процесі писемного мовлення;
- спонукання учнів до коментування виконуваних дій, аргументації висновків;
- практична зорієнтованість опанування мовним складником змісту освітньої галузі зумовлює необхідність використання завдань, спрямованих на комплексне опанування орфограмами й правописними правилами та формування вміння застосовувати їх у процесі створення мовленнєвих висловлювань;
- формувати навички доречного використання слів у власних висловлюваннях, виробленню орфографічної пильності сприяє звичка працювати з різноманітними словниками;
- сприяти формуванню загальнонавчальних умінь і навичок, зокрема навичок самоконтролю, цілепокладання, що є основою для становлення ключової компетентності навчання протягом усього життя;
- формування графічних навичок, типам поєднань літер, плавності письма, доступного його пришивидшення, зберігаючи правильність накреслення букв та їх чіткості;
- формування культури письма, у тому числі культури оформлення письмових робіт на усіх уроках / заняттях з української мови та на уроках інших предметів / інтегрованих курсів, де використовується писемне мовлення.

Для того, щоб врахувати вікові особливості розвитку та потреби дітей, навчальна програма початкового курсу української мови та читання у 2 класі реалізується через інтегрований курс «Українська мова та літературне читання».

Мовно-літературна освітня галузь
Англійська мова (навчальний предмет)
Пояснювальна записка

Навчальну програму з англійської мови створено на основі Державного стандарту, Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment).

Головна мета навчання англійської мови полягає в оволодінні учнями англійською мовою як засобом міжкультурного спілкування удіалозі культур і цивілізацій сучасного світу, створенні бази для розвитку інших ключових компетентностей і задоволенні різних життєвих потреб учнів в умовах сталого розвитку.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- виховувати в учнів позитивне ставлення до англійської мови як засобу міжкультурного спілкування;
- формувати уявлення про іноземну мову як інструмент презентації власного життєвого досвіду та власної культурної спадщини;
- критично розпізнавати та обробляти вербальну та візуальну інформацію для ефективного спілкуватися у сучасному світі;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово засобом англійської мови та за допомогою сучасних інформаційних технологій;
- здійснювати самоаналіз власних навчальних досягнень;
- створювати та презентувати портфоліо як метод демонстрації власних здобутків;
- уміти навчатись упродовж життя.

Навчальний процес будується на підґрунті **комунікативно-діяльнісного (особистісно-діяльнісного), компетентнісного та рефлексивного підходів**, які своєю сутністю зумовлюють дидактично і методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому, мультилінгвальному та полікультурному світовому соціумі.

Відповідно до **комунікативно-діяльнісного (особистісно-діяльнісного)** підходу вивчення іноземної (англійської) мови носить діяльнісний характер, оскільки реальне спілкування на уроці здійснюється шляхом мовленнєвої діяльності, за допомогою якої учасники спілкування вирішують реальні та уявні завдання, а оперування іншомовними моделями відбувається одночасно з опануванням їх комунікативно- мовленнєвої функції.

При **рефлексивному підході** використання проблемних ситуацій створює передумови для розвитку рефлексивних умінь, оскільки їх вирішення пов'язане з проектуванням діяльності та формує потребу в нових знаннях.

Використання проблемних ситуацій у змісті навчальних матеріалів стимулює активну мисленнєву діяльність, створює відчуття прогресу та успіху, поступово підсилює роль внутрішньої мотивації у навчальному процесі, створює базу для формування і вдосконалення навчально-стратегічної компетентності.

Компетентнісний підхід передбачає формування і розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях. Кожна окрема компетентність побудована на поєднанні знань, навичок, вмінь, а також ставлень, цінностей, емоцій і вербальних та невербальних поведінкових компонентів. Такий підхід спрямовує навчальний процес на формування й розвиток в учнів **ключових компетентностей**: базових, наскрізних, ключових та іншомовної комунікативної компетентності.

Ключові компетентності (формується в першу чергу при вивченні базового предмету «Англійська мова»)

1) **здатність спілкуватися англійською мовою**, що передбачає можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

2) **математична компетентність**, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

3) **компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій**, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених

дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

4) *громадянські та соціальні компетентності*, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активністю в житті класу і школи, повагою до прав інших осіб, умінням діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінуванням культурного розмаїття різних народів та ідентифікацією себе як громадянина України, дбайливим ставленням до власного здоров'я і збереженням здоров'я інших людей, дотриманням здорового способу життя;

5) *культурна компетентність*, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості засобами іноземної (англійської) мови.

Наскрізні ключові компетентності (формуються як при вивченні всіх навчальних предметів, так і англійської мови зокрема):

1) *підприємливість та фінансова грамотність*, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

2) *навчання впродовж життя*, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

3) *інформаційно-комунікаційна компетентність*, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

4) *екологічна компетентність*, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

5) *інноваційність*, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечення подальшої здатності успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади.

Навчання іноземної (англійської) мови базується на «покроковій програмі» – 35 індивідуальних кроків, що відповідає Державному стандарту початкової освіти. Вчитель оцінює прогрес навчання учнів на основі «петлі зворотного зв'язку», визначає нові цілі та планує діяльність учнів на наступний тиждень залежно від досягнення ними очікуваних результатів.

Інтегроване навчання здійснюється в малих групах і парах на основі методичних ігор та реалізації міжпредметних зв'язків. На кожен місяць програмою визначається тема, яка подається учням за допомогою Ключового запитання і складається з модулів (від трьох до чотирьох – залежно від кількості навчальних тижнів в місяці). Кожен модуль в межах тижня має своє запитання, що розкриває розуміння теми місяця.

Добір змісту кожного навчального модуля відбувається із врахуванням теми місяця та методичної гри тижня.

Для підвищення позитивної мотивації, візуалізації, підтримки різних пізнавальних стилів навчання учнів використовуються спеціальні комп'ютерні програми, які розміщені на захищеному електронному навчальному середовищі і доступні учням і в класі і за його межами.

Визначення результатів освітньої діяльності учнів ґрунтується на засадах *формувального*

оцінювання.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний поступ учнів; формувати в дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нащаруванню; підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів; запобігати побоюванням помилитися. Інструментами формувального оцінювання учнів є:

- система оцінювання та критерії оцінювання в межах кожної методичної гри;
- портфоліо досягнень учня;
- вимірювання результатів навчання та освітньої траєкторії на основі «петлі зворотного зв'язку», яка забезпечується спеціальними дидактичними одиницями.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень учнів із конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними програмою.

На кінець 2-го класу рівень володіння учнями англійською мовою наближаються до рівня Pre-A1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Орієнтовні кількісні параметри при сприйманні на слух (*аудіювання*) для 2 класу – 1,5 хвилини; при зоровому сприйманні (*читання*) для 2 класу – 50–80 слів.

При усній взаємодії (*монологічне мовлення*) для 2 класу – 3-4 речення; (*діалогічному мовленні*) для 2 класу – 3 репліки.

При писемній взаємодії (*письмо*) обсяг письмового повідомлення для 2 класу – 10-25 слів.

Математична освітня галузь Математика (навчальний предмет) Пояснювальна записка

Метою навчання математики є розвиток здатності мислити та використовувати математичні знання у різноманітних навчальних та життєвих ситуаціях; формування математичної й інших ключових компетентностей, ініціативності, необхідних особистості молодшого шкільного віку для досягнення успіху у соціумі та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в учнів бажання опанувати математику як технологію досягнення успіху у навчанні та у повсякденному житті; прагнення використовувати математичні знання у розв'язуванні різноманітних життєвих задач;
- розвиток математичного мислення, а саме: дослідницького інтересу, прагнення до пошуку; аналітичності розуму, якостей мислення: гнучкості, самостійності, критичності; інтелектуальних умінь: умінь встановлювати причинно– наслідкові зв'язки, моделювати та планувати свої дії на декілька кроків вперед; розмірковувати;
- розвиток інтелектуалізованого мовлення: чіткого, лаконічного, доказового;
- розвиток ініціативності, що передбачає виховання бажання мислити, генерувати нові ідеї, доводити їх істинність, брати участь у дискусіях.

Математична освіта реалізується на засадах *особистісно-орієнтованого, рефлексивно-діяльнісного та акмеологічного* наукових підходів.

З позицій особистісно-зорієнтованого підходу в освітньому процесі домінує конструктивна взаємодія між вчителем та учнями та останніх між собою. Вона розглядається як форма і як механізм здійснення процесу навчання математики. В основі такої взаємодії лежить поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів.

Реалізація на уроках математики рефлексивно–діяльнісного підходу означає, що в освітньому процесі домінує проблемне навчання, яке є чинником спонукання кожної дитини до розмірковування, дискусії, сприяє розвитку рефлексії. Процес розв'язування проблемних дослідницьких задач є підґрунтям розвитку мисленнєвих операцій та якостей мислення.

Реалізація на уроках математики акмеологічного підходу означає виховання в учнів пізнавального інтересу до вивчення математики, прагнення займатися навчальним предметом у вільний час; прагнення до виконання завдань творчого характеру; звернення до вчителя з питаннями пізнавального характеру, які виходять за межі змісту навчальної програми. Вище окреслене стимулює прагнення дитини до постійного саморозвитку, самовдосконалення

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Властивості та відношення предметів»; «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності, рівняння», «Комбінаторика».

У кожній змістовій лінії розглядається робота із математичними задачами як засобом осмислення матеріалу і застосування його у життєвих ситуаціях, а також певні види задач та способи їх розв'язання.

Основним завданням кожної змістової лінії програми є розкриття змісту алгоритмічних та евристичних прийомів інтелектуальної діяльності, що дозволяє розвинути дивергентне мислення з притаманними для нього інтуїтивними процесами. З одного боку, відбувається ознайомлення з алгоритмами дій, що забезпечує безпомилковий розв'язок певного виду математичних задач. На відміну від прийомів алгоритмічного типу евристичні прийоми орієнтуються не на формально-логічний, а на змістовий аналіз проблеми. У кожний розділ програмивключено завдання з логічним навантаженням – завдання, у яких зв'язки між даними і шуканим висловлено нечітко. В процесі роботи учням необхідно розкрити і встановити існуючі зв'язки. Зміст кожного завдання з логічним навантаженням дає змогу учням включати в пошук розв'язання дотепні міркування і певне розмірковування, цілісно і синтетично уявити і, завдяки цьому, глибоко вникнути в ситуацію, спланувати свої дії на три-чотири кроки вперед, передбачити результат (навіть і негативний) і на основі цих вмінь – вибрати ланцюжок дій, який найбільшшвидко та економно приведе до очікуваного результату.

Змістова лінія **«Властивості та відношення предметів»** охоплює порівняння та упорядкування предметів за певною ознакою; розташування предметів на площині та у просторі; порівняння змісту відношень між предметами: *більше, менше* зі змістом відношень між предметами: *ближче, далі, вище, нижче, старший, молодший*; містить задачі, в яких зв'язок між предметами передано за допомогою відношень „більше», „менше».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 2 класі нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона (розряди і класи, місце кожного розряду в числі, запис числа у вигляді суми розрядних доданків); формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення в окремих обчисленнях і при розв'язуванні простих і складених сюжетних арифметичних задач, зокрема, задач з логічним навантаженням; ознайомлення на практичній основі з частинами та звичайними дробами, задачамина знаходження частини (дробу) від числа та числа за його частиною (дробом); властивості арифметичних дій; вимірювання і порівняння величин довжини, маси, місткості, часу, грошей, площі; оперування величинами; обчислення периметру, площі многокутника.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності, рівняння»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про взаємозв'язок між компонентами та результатом виконання арифметичної дії; порядок виконаннядій у числовому виразі. Закони додавання і множення. Знаходження значення виразу зручним способом. Прості рівняння. Знаходження невідомого компоненту. Задачі на урівнювання предметів. Правила рівноваги. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія «**Геометричні фігури**» націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками на площині і у просторі; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Поняття «периметр», «площа» геометричної фігури Задачі на знаходження периметру та площі прямокутника, квадрата. Задачі на моделювання (завдання з паличками, задачі на розрізання) спрямовані на пошук нового конструкторського рішення, нових засобів діяльності. Розв'язування таких задач сприяє розвитку просторових уявлень дітей, дивергентного мислення. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія «**Комбінаторика. Ймовірність події**» спрямована, перш за все, на розвиток в учнів гнучкості мислення, уміння планувати можливі сполуки предметів (комбінації), ймовірність появи випадкового явища, що є підґрунтям здатності ефективно діяти у непередбачених життєвих ситуаціях. У даній змістовій лінії розглядається комбінування шляхом перестановки, позиційне комбінування; прості комбінаторні задачі з використанням правила суми та правила добутку; прості випадки підрахунку ймовірності події.

Кожна змістова лінія містить ряд проблемно–пошукових завдань, для розв'язання більшості з яких не потрібні ніякі спеціальні знання, вони не мають певних загальних способів, прийомів розв'язання. Це завдання на розвиток пізнавальних (психічних) процесів: пам'яті, уваги, уяви, швидкості реакції, асоціативності мислення.

До додаткових тем ми відносимо завдання з логічним навантаженням, а саме: «задачі, які розв'язуються з кінця», «задачі на знаходження доданків при відомому значенні суми», «задачі, на планування найгіршого варіанту», «парність чисел», «задачі на справедливий розподіл предметів», «ряди чисел», «одним розчерком», «зашифровані дії: числові ребуси». Вони не є обов'язковими для вивчення. Робота над ними спрямована виключно на розвиток якостей мислення дитини та інтелектуальних умінь.

Довкілля і Я (навчальний предмет)

Пояснювальна записка

Програма з інтегрованого курсу «Довкілля і Я» (ДіЯ) побудована за концентричним принципом, що сприяє поступовому поглибленню та розширенню змісту кожної теми у двох циклах початкової освіти.

Програма курсу «Довкілля і Я» та відповідне навчально-методичне забезпечення для першого (1-2 клас) циклу початкової освіти закладів загальної середньої освіти передбачає інтеграцію таких освітніх галузей: «Природнича», «Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна». У програмі представлено авторське бачення інтеграції для досягнення результатів навчання у здобувачів освіти за природничою, громадянською та історичною, соціальною та здоров'язбережувальною освітніми галузями Державного стандарту початкової освіти.

ДіЯ повністю реалізує вимоги Державного стандарту щодо формування ключових компетентностей, наскрізних умінь та результатів навчання в контексті зазначених освітніх галузей. Особливу увагу приділено формуванню в учнів допитливості, умінню генерувати ідеї, висувати гіпотези, аргументувати власні думки, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження, працювати у групі, керувати емоціями.

Мета вивчення курсу полягає у вихованні творчої, соціально активної, критично мислячої, емпатійної людини, яка виявляє дбайливе ставлення до довкілля, природних ресурсів та культурної спадщини; формуванні у свідомості учня/учениці цілісного сприйняття довкілля як свого власного,

такі загального для всіх людей, для всього живого; розвитку почуття єдності людини, суспільства і природи.

Завдання інтегрованого курсу:

- формування в учнів екологічно й етично обґрунтованої поведінки вдовкіллі та соціумі;
- виховання патріотичного ставлення до свого міста (села), до своєї Батьківщини;
- створення умов для пізнання самого себе, довкілля;
- підготовка учнів до вивчення природничих предметів у основній школі;
- розвиток в учнів пізнавальних навичок (process skills), IBL, комунікативності, емоційного інтелекту та креативності.

Дія побудовано відповідно до таких принципів:

- **науковості:** включення в зміст навчання науково перевірених знань, які відповідають сучасному рівню розвитку науки;
- **доступності:** викладання та зв'язок теорії навчання з життям і практикою;
- **логічної послідовності:** наступності, систематичності та безперервності розвитку учня/учениці; достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; розкриття причинно-наслідкових зв'язків явищ, процесів, подій, які вивчаються;
- **інтеграції:** логічного поєднання змісту різних освітніх галузей для формування цілісної картини світу в учнів синтезу різнохарактерного змісту;
- **практичної спрямованості:** засвоєння предметного змісту через практичну, дослідницьку діяльність;
- **концентричності:** структурування змісту та видів діяльності за «концентрами», що передбачають їх поступове циклічне розширення та поглиблення;
- **сезонності:** упорядкування змісту відповідно до сезонів, завдяки чому діти можуть вивчати природні об'єкти та явища у природних умовах.

Зміст інтегрованого курсу реалізується через такі сфери пізнання: природа, соціум, людина. Завдяки цьому стає можливим охоплення широкого кола питань: від елементарних правил особистої гігієни до знань про нашу планету, країни та народи світу. У контексті природничої освітньої галузі передбачено пропедевтичне вивчення базових понять біології, хімії, фізики. Сформований фундамент знань основ наук з урахуванням розвитку критичного мислення та навичок аналізу, навичок вирішення проблем та креативності, вміння бути гнучким, толерантним та емпатійним, з відкритим та допитливим розумом, дозволить учням/ученицям бути готовими до сприйняття довкілля, висування гіпотез та досліджень об'єктів довкілля для пізнання нового.

Важливими напрямами роботи з учнями є формування у них розуміння характерних особливостей науки як форми людських знань і розслідувань, а також усвідомлення впливу науки і техніки на матеріальне, інтелектуальне й культурне середовище. Особливу увагу приділено формуванню в учнів таких умінь: робити припущення і висновки, засновані на доказах, здатність приймати рішення щодо поведінки у довкіллі, природному світі, здатність розуміти причини змін у ньому, оцінювати вплив діяльності людини на довкілля. Курсом передбачено виховання екологічної свідомості, яка набула у XXI столітті особливого значення для виживання людства.

Програма курсу Дія у першому циклі початкової освіти реалізується через такі змістові лінії: «Світ, у якому ми живемо», «Нежива природа», «Жива природа», «Україна – рідний край».

Ці змістові лінії є підґрунтям для розвитку навичок STEM та навчання основ наукових знань або поглибленого і профільного вивчення природничих навчальних предметів. Реалізація наведених

змістових ліній стане фундаментом для формування дослідницьких навичок, що у майбутньому на вищих рівнях освіти перейдуть у інноваційну та підприємницьку компетентності.

Форми та методи навчання

Пріоритетними формами організації процесу навчання є інтегрований урок, дидактична гра, творчий проєкт.

Формами організації діяльності учнів є групова, індивідуальна, колективна. Пріоритет надається груповим та парним формам роботи.

Реалізація навчальної програми передбачає використання таких методів навчання:

- проблемний,
- дослідницько–пізнавальний (IBL),
- дидактична гра;
- моделювання,
- проєктування.

За авторською концепцією для розвитку в учнів основ наукової освіти вчитель має застосовувати проблемний та дослідницько–пізнавальний методи, використання яких має сформувати учня як запитувача. Початковим є те, що діти цікавляться і хочуть вивчити об'єкти навколо них, які зображуються, зокрема за допомогою малюнків для тем тижня. Кінцева мета – учні вміють користуватися науковими інструментами, які допомагають їм досліджувати свій природний та фізичний світ.

Дослідницько-пошуковий метод, моделювання та проєктування спрямовані на формування в учнів навички організації наукових процесів (science process skills): учні навчаються логічно вибудовувати кроки у розумовому процесі, щоб дізнатися, як відповісти на їх запитання про те, як працює світ. Навички організації наукових процесів включають спостереження за властивостями об'єкту, вимірювання величин, сортування/класифікацію, умовиводи, прогнозування (припущення), експериментування та спілкування при обговоренні.

Дидактична гра є одним із способів інтеграції набутих умінь у діяльність, а з іншого боку – навчання через цікаві, близькі та знайомі учням способи діяльності.

Мотивація та стимулювання пізнавального інтересу учнів досягається шляхом використання таких методів: навчання через гру, через доповнену реальність, перевернутий клас та інші інноваційні методи.

Система оцінювання

Визначення результатів освітньої діяльності здобувачів освіти ґрунтується на засадах *формуального оцінювання*. Формувальне оцінювання має на меті: постійно відстежувати навчальний поступ учнів; формувати в у дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів; запобігати побоюванням помилитися.

Інструментами формуального оцінювання учнів є:

- критерії оцінювання та чек-листи;
- портфоліо досягнень учня;
- схематичні та вербальні шкали для здійснення само– та взаємооцінювання;
- «петля зворотного зв'язку», яка забезпечується спеціальними дидактичними одиницями.

Мистецька освітня галузь
Мистецтво (навчальний предмет)
Пояснювальна записка

Програма розроблена відповідно до Державного стандарту початкової освіти в освітній галузі «Мистецтво», що реалізується через навчальний предмет «Мистецтво» та інтегрований курс «Я і світ. Дидактичні ігри». У змісті програми інтегруються *музичне, образотворче, синтетичне мистецтво*. Програма спрямована на поліхудожнє виховання особистості, формування в учнів основ цілісної художньої картини світу.

Мета вивчення навчального предмету «Мистецтво» є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини засобами мистецтва для застосування вже набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування предметів мистецької освітньої галузі у процесі сприймання та інтерпретації творів мистецтва, практичної художньо-творчої діяльності формувати в учнів комплекс ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей, який забезпечить здатність до художньо-творчої самореалізації особистості.

Завдання навчального предмету:

- засвоєння мистецтва як важливого способу пізнання себе, інших та навколишнього світу;
- формування культурної ідентичності через призму народних ремесел рідного краю та надбань культури інших країн;
- набуття інтеграції історичних та сучасних національних цінностей, розуміння культури та традицій рідного краю;
- виховання через інтерпретацію надбань людства та розвитку здатності учнів критично розпізнавати та обробляти візуальну інформацію

Ключові компетентності – якості особистості, що дають змогу ефективно брати участь у різноманітних сферах діяльності (загальнокультурна, соціальна, інформаційно-комунікативна тощо).

Програму цього предмета структуровано за **змістовими лініями**:

Змістова лінія «Музичне мистецтво» – спрямована на пізнання цінностей, що втілюють твори музичного мистецтва; формування навичок аналізу, інтерпретації інтонаційно-образного змісту музичних творів та зв'язок музики з іншими видами мистецтва; націлює на розвиток креативності та музичних здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження.

Змістова лінія «Образотворче мистецтво» – спрямована на пізнання творів образотворчого мистецтва; формування умінь сприймати, аналізувати та інтерпретувати твори візуального мистецтва, визначати взаємозв'язки з іншими видами мистецтва; розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, оцінювати художнє мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Змістова лінія «Синтетичне мистецтво» – спрямована на пізнання цінностей, що втілюють твори синтетичного мистецтва; формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно- мистецьких заходах, колективних творчих проектах; формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Технологічна освітня галузь
Дизайн і технології (навчальний предмет)
Пояснювальна записка

Програма розроблена відповідно до Державного стандарту в освітній галузі «Технології», що реалізується через інтегрований курс «Дизайн і технології». У змісті програми інтегруються технологічні змістові лінії. Програма спрямована на поліхудожнє виховання особистості,

формування в учнів основ цілісної художньої картини світу.

Мета вивчення інтегрованого курсу «Дизайн і технології» є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості здобувача освіти засобами технологій для застосування вже набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування предметів технологічної освітньої галузі засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та проєктно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження; формування в учнів комплексу ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей, який забезпечить здатність до художньо-творчої самореалізації особистості.

Завдання курсу:

- виховання** естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-ужиткового мистецтва;
- формування** культурної ідентичності через призму народних ремесел рідного краю та надбань культури інших країн;
- формування** культури праці, прагнення удосконалювати власні вироби; розуміння та примноження культури та традицій рідного краю;
- формування** уявлень учнів про принципи та теоретичні аспекти дизайну;
- формування** основ технічного мислення, розвиток технічного мислення й технічних навичок учнів, що пов'язані з розв'язанням різних технічних задач;
- вироблення навичок** раціонального використання матеріалів, безпечного застосування традиційних та сучасних технологій.

Програму інтегрованого курсу структуровано за змістовими лініями:

Змістова лінія «Творчість і технології» – передбачає розвиток творчого, асоціативно-образного та критичного мислення, розвиток технічного мислення, оволодіння базовими знаннями у партнерській взаємодії, що формують цілісне уявлення про виробничу сферу людської діяльності.

Змістова лінія «Магія рукотворної краси» – розвиток творчого та підприємницького мислення, психомоторних здібностей, здатності до координування дій і взаємодопомоги; умінь поетапного виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій, раціональної обробки різних матеріалів.

Змістова лінія «Середовище проєктування» – забезпечує розвиток аналітичного, логічного, алгоритмічного просторового мислення, створення умов для оволодіння елементами дизайну: виявлення проблем, продукування ідей, вибору соціально і особистісно значущих об'єктів проєктування; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів для виготовлення виробу за їх властивостями; експериментування з матеріалами і технологіями для реалізації власних ідей; планування технології послідовного виготовлення виробу.

Змістова лінія «Самообслуговування і побут» – слугує розвитку емоційного інтелекту; оцінювання і самооцінювання процесу та результатів власної або спільної проєктно-технологічної діяльності; розвиток здатності презентувати освітні результати, обговорювати їх з іншими, ефективно використовувати створені вироби; формування досвіду добродійної діяльності, гостинності; виконання трудових дій у побуті, розвиток прагнення якісно і безпечно облаштовувати свій життєвий простір, навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними, механічними інструментами й пристосуваннями.

Інформатична освітня галузь Інформатика (навчальний предмет) Пояснювальна записка

Метою навчання інформатиці є формування інформаційно-комунікаційної компетентності та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного

мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування **умінь** здійснювати основні інформаційні процеси з даними: знаходження, подання, перетворення, аналіз, узагальнення та систематизацію, критично оцінювати інформацію для розв'язання життєвих проблем;
- формування початкових **навичок** інформаційної діяльності через створення інформаційних продуктів та програм для ефективного розв'язання задач/проблем, творчого самовираження індивідуально та у співпраці, за допомогою цифрових пристроїв та без них;
- формування у дітей початкового **досвіду** усвідомленого використання інформаційних і комунікаційних технологій та цифрових пристроїв для доступу до інформації, спілкування та співпраці як творця та (або) споживача, а також самостійного опановування новими технологіями;
- розвиток **розуміння** наслідків використання інформаційних технологій для себе, суспільства, навколишнього світу та сталого розвитку, дотримання етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії.

За результатами формування предметної компетентності здобувачі початкової освіти повинні використовувати початкові знання вміння та навички для:

- дослідження навколишнього світу засобами цифрових технологій;
- розпізнавання різних видів даних та роботи з ними з допомогою цифрових пристроїв;
- знаходження, подання, перетворення, аналізу та зберігання даних різних типів за допомогою цифрових пристроїв і мереж;
- відбору об'єктів для створення моделей з використанням програм для створення та обробки текстів, створення зображень, презентацій, тощо;
- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної взаємодії у навчанні;
- створення електронних документів (текстів, зображень, відео, звуків, програм тощо) за допомогою цифрових пристроїв і презентування своєї творчої діяльності з їх використанням;
- відповідального використання інформаційних технологій у повсякденному житті, захисту себе та свого інформаційного простору.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за змістовими лініями:

1. **«Інформація. Дані. Об'єкти. Моделі»**, яка базується на розумінні сутності поняття «інформація». Здобувачі освіти мають уміння наводити приклади інформації, властивостей інформації, форм подання та дій з інформацією з повсякденного застосування, ефективно використовувати інформацію. Розуміти поняття об'єкта, властивостей об'єктів і значень цих властивостей; наводити із власного життя приклади різних об'єктів, їхніх властивостей і значень цих властивостей, впорядковувати та групувати об'єкти на основі значень властивостей, мати уявлення про вплив значень

2. **«Комп'ютерні пристрої та їх використання»**, яка передбачає формування уявлення про те, що людина в житті постійно зустрічається з інформацією, працює з нею та може використовувати при цьому сучасні засоби ІТ

3. **«Комунікація, співпраця та безпека»**, яка передбачає формування уявлень про комп'ютерні мережі, їх застосування для вирішення життєвих проблем, комунікації, навчання та гри; застосування програм для спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечно онлайн чи офлайн середовища для цього.

4. **«Створення і використання інформаційних продуктів»**. Забезпечує розвиток навичок

створення інформаційних продуктів у формі електронних документів, моделей в різних програмних середовищах; початкових навичок використання різноманітних засобів інформаційних технологій для вирішення навчальних завдань; сприймати та представляти інформацію у вигляді тексту: читати та змінювати тексти, визначати ключові слова в тексті, створювати та опрацьовувати текст, будувати інформаційні моделі: списки, таблиці, схеми; сприймати різноманіття графічних даних; створювати власні зображення у вигляді малюнків та творчо опрацьовувати готові зображення; створювати нескладні відео та записувати аудіо ряд; презентувати інформацію у вигляді слайдів.

5. «**Алгоритми**» спрямована на розвиток розуміння поняття виконавця, його середовища, команди, системи команд виконавця алгоритму, основних алгоритмічних структур, зокрема, слідування, розгалуження та повторення; умінь виконувати готові алгоритми, а також складати прості алгоритми для виконавців, які працюють у певному зрозумілому для відповідної вікової категорії середовищі, використовуючи просту систему їхніх команд; навичок шукати помилки в послідовності команд, аналізувати зміст завдань на складання алгоритму для виконавців; вміння розв'язувати задачі з повсякденного життя, застосовуючи алгоритмічний підхід: уміння планувати послідовність дій для досягнення мети, передбачати можливі наслідки.

Фізкультурна освітня галузь
Фізична культура. Ритміка (навчальні предмети)
Пояснювальна записка

Відповідно до визначеної мети освітнього проєкту «Освіта. Діти. Майбутнє» **метою** програми предмета *фізична культура* є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини засобами фізичної культури для застосування набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування предмета фізична культура на наступному рівні освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких тактичних **завдань**, які визначено відповідно до стратегічних завдань освітньої програми за навчальним проєктом «Створення моделі адаптивного інформаційно-освітнього середовища початкової школи». Зокрема програму предмета *фізична культура* спрямовано на:

- становлення особистості дитини, її соціальний і фізичний розвиток, збагачення досвіду фізкультурно-оздоровчої діяльності (засобів і способів виявлення стану здоров'я, укріплення та зміцнення здоров'я фізичними вправами; розвиток пізнавальних здібностей, вміння здобувати корисну інформацію про фізичну культуру з різних джерел інформації, здатності до її аналізу та використання);
- виховання фізичної культури; культури міжособистісної взаємодії у різних формах і видах рухової діяльності;
- формування цілісного образу світу та розуміння місця і ролі фізичної культури у ньому;
- формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до свого фізичного стану, здоров'я та фізичного стану і здоров'я інших (членів родини, друзів тощо); інтересу до занять фізичною культурою;
- розвиток фізичних здібностей з урахуванням наступності й перспективності у передшкільний період та на наступному циклі навчання;
- формування ключових і предметних компетентностей із використанням потенціалу фізичної культури;
- формування здатності до самовираження у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності, зміни власної поведінки відповідно до потреб стійкого розвитку, зокрема здоров'язбережувальної та безпечної.
- Мета і завдання реалізуються за такими **концентрами**: «Культура рухів», «Культура рухливих ігор», «Здоров'язбережувальна діяльність», «Фізкультурхвилинки» Заняття з фізичної культури з урахуванням фахової підготовки педагогічних працівників можуть проводити як окремі спеціалісти (учитель початкових класів, учитель фізкультури, учитель хореографії), так і один учитель початкових класів.

Я і світ. Дидактичні ігри (навчальний предмет)

Пояснювальна записка

Програма з інтегрованого курсу «Я і світ. Дидактичні ігри» побудована за концентричним принципом, що сприяє поступовому поглибленню та розширенню змісту кожної теми у двох циклах початкової освіти.

Програма курсу «Я і світ. Дидактичні ігри» та відповідне навчально-методичне забезпечення для першого (1-2 клас) циклу початкової освіти закладів загальної середньої освіти передбачає інтеграцію таких освітніх галузей: «Мовно-літературна», «Математична», «Природнича», «Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Інформатична», «Мистецька».

«Я і світ. Дидактичні ігри» повністю реалізує вимоги Державного стандарту початкової освіти щодо формування ключових компетентностей, наскрізних умінь в контексті зазначених освітніх галузей. Особливу увагу приділено формуванню в учнів допитливості, умінню критично мислити, генерувати ідеї, висувати гіпотези, аргументувати власні думки, співпрацювати, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження, працювати у групі, керувати емоціями.

«Я і світ. Дидактичні ігри» має напрями організації змісту відповідно до таких сфер пізнання: природа, соціум, людина, технології. Завдяки цьому стає можливим охоплення широкого кола питань: від елементарних правил поведінки в школі та громадських місцях, особистої гігієни до знань про нашу планету, суспільство, історію, мистецтво, країни та народи світу, розуміння власних особливостей і потреб та створення умов для розвитку та сприйняття змін у суспільстві. «Я і світ. Дидактичні ігри» передбачає формування ціннісного ставлення дитини до людей, подій, природи тощо, утворення життєво важливих умінь та компетентностей, розвиток критичного мислення, розуміння сталого розвитку суспільства, виховання громадянської та екологічної свідомості, яка набула у XXI столітті особливого значення для виживання людства та стійкості, формування м'яких навичок та навичок 21 століття.

Мета вивчення курсу полягає у розвитку цілісного сприйняття світу та почуття єдності людини, суспільства і природи, створенні умов для формування в учнів діяльнісної та ціннісної складових ключових компетентностей, спільних для них умінь, набуття практичного досвіду через ігрову діяльність, виховання творчої, соціально активної, критично мислячої, емпатійної людини, яка виявляє дбайливе ставлення до довкілля, природних ресурсів і культурної та історичної спадщини України.

Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій
Інноваційність
Екологічна компетентність
Інформаційно-комунікаційна компетентність
Навчання впродовж життя
Громадянські та соціальні компетентності
Культурна компетентність

Завдання інтегрованого курсу:

- формування основ мовно-літературної, математичної, екологічної, інформаційно-комунікаційної, громадянської та соціальної, культурної компетентностей та компетентності у галузі природничих наук, техніки та технологій;
- формування в учнів екологічно й етично обґрунтованої поведінки в довіллі та соціумі;
- виховання патріотичного ставлення до свого міста (села), своєї Батьківщини;
- створення умов для пізнання самого себе, своїх особливостей та потреб, довілля, розуміння людських цінностей, цінностей громади та України;
- підготовка учнів до вивчення природничих предметів в основній школі, до розуміння STEAM-підходу до навчання, формування інноваційного та критичного мислення;
- розвиток в учнів пізнавальних навичок (process skills), комунікативності, емоційного інтелекту та креативності, утворення м'яких навичок для навчання впродовж життя, формування здатності усвідомлено діяти для власного розвитку та на користь громаді, розвиток самостійності, творчості та допитливості.
- «Я і світ. Дидактичні ігри» побудовано відповідно до таких **принципів**:
- **науковості**: включення в зміст навчання науково перевірених знань, які відповідають сучасному рівню розвитку науки;
- **доступності**: вибір і реалізація змісту та методів навчання з урахуванням вікових індивідуальних особливостей учнів;
- **логічної послідовності**: наступності, систематичності та безперервності розвитку учня; розкриття причинно-наслідкових зв'язків явищ, процесів, подій, які вивчаються;
- **інтеграції**: логічного поєднання змісту різних освітніх галузей для формування в учнів цілісної картини світу, синтезу аспектів різного характеру;
- **розвивального навчання**: розвиток усіх основних типів мислення: наочно-дійового або практичного, наочно-образного і абстрактно-теоретичного, проблемність у навчанні, розвиток прийомів розумової діяльності, як алгоритмічних, так і евристичних;
- **практичної спрямованості**: засвоєння предметного змісту через практичну, дослідницьку діяльність, співпрацю та комунікацію;
- **концентричності**: структурування змісту та видів діяльності за «концентрами», що передбачають їх поступове циклічне розширення та поглиблення;
- **виховуючого навчання**: учень є суб'єктом пізнавальної діяльності; учень розвивається на формуванні механізмів мислення, а не через завантаження пам'яті; пізнавальна діяльність учня опановується в єдність емпіричного і теоретичного пізнання; процес навчання будується на пріоритеті дедуктивного способу пізнання; основа процесу навчання – навчальна діяльність учнів в процесі виконання навчальних завдань;
- **сезонності**: упорядкування змісту навчання відповідно до сезонів, завдяки чому діти можуть вивчати природні об'єкти та явища природи у безпосередніх умовах.

Інтегроване навчання здійснюється на основі інтеграції між різними навчальними предметами шляхом застосування проєктної методики та реалізації міжпредметних зв'язків. На кожен місяць курсу визначається тема, яка подається учням за допомогою «ключового запитання» (Таблиця 1). Кожна тема місяця поділяється на тижневі підтеми, і кожен день має тематичне

забарвлення та відповідне «ключове запитання», на яке учнів мають отримати відповіді в процесі навчання. Інтеграція здійснюється на уроці «Я і світ. Дидактичні ігри» в різних формах та із застосуванням різних видів діяльності, зокрема, в 2 класі організація навчальної діяльності у формі дидактичної гри.

Зміст інтегрованого курсу реалізується через такі сфери пізнання: природа, соціум, людина, технології. У контексті природничої освітньої галузі передбачено пропедевтичне вивчення базових понять біології, хімії, фізики. Сформований фундамент знань основ наук з урахуванням розвитку критичного мислення та навичок аналізу, вирішення проблем та креативності, вміння бути гнучким, толерантним та емпатійним, з відкритим, допитливим розумом дозволить учням/ученицям бути готовими до сприйняття доквілля, висування гіпотез, до досліджень об'єктів доквілля для пізнання нового.

Важливими напрямками роботи з учнями є формування у них розуміння характерних особливостей науки як форми людських знань і досліджень, а також усвідомлення впливу науки і техніки на матеріальне, інтелектуальне й культурне середовища. Особливу увагу приділено формуванню в учнів таких умінь: робити припущення і висновки, засновані на доказах; приймати рішення щодо поведінки у доквіллі, у світі природи; розуміти причини змін у ньому; оцінювати вплив діяльності людини на доквілля.

В контексті мовно-літературної освітньої галузі важливим є розвиток особистості учня засобами різних видів мовленнєвої діяльності; формування здатності спілкуватися українською мовою для навчання і розвитку, для духовного, культурного самовияву, користуватися нею в особистому і суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду дитини, розвиток її мовленнєво-творчих здібностей, закладання основ шанобливого ставлення до культурної спадщини України.

У контексті математичної освітньої галузі передбачається формування умінь застосовувати математичні (числові та геометричні) методи для розв'язування прикладних завдань у різних сферах діяльності, які пропонуються на уроках інтегрованого курсу «Я і світ. Дидактичні ігри», здатність до розуміння і використання простих математичних моделей, умінь будувати такі моделі для вирішення проблем, що формулюються під час вивчення кожної теми курсу.

В контексті мистецької та технологічної освітніх галузей передбачено гармонійний розвиток та виховання особистості здобувача освіти засобами технологій для застосування вже набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та проєктно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження; формування в учнів комплексу ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей, який забезпечить здатність до художньо-творчої самореалізації особистості.

В контексті інформатичної галузі передбачається формування в учнів здатності до розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Програма «Я і світ. Дидактичні ігри» у першому циклі початкової освіти реалізується через такі змістові лінії: «Я – учень\учениця», «Я і середовище», «Я – людина», «Я – розвиваюся та

змінююся», «Я– успішний».

Змістова лінія «**Я – учень\учениця**» спрямована на формування зацікавленого ставлення здобувача освіти до процесу навчання, метапізнання, пізнання себе в докільлі, законів та правил, навичок таймменеджменту, спостереження за собою, здійснення рефлексії, ознайомлення з засобами та середовищами навчання.

Змістова лінія «**Я і середовище**» передбачає знайомство з об'єктами та явищами неживої та живої природи, змінами, що відбуваються на планеті; застосування інструментів та приладів для дослідження й експериментування; формування навичок раціонального використання ресурсів, також включає ознайомлення із флорою і фауною рідного краю, України й частково світу, охороною природи; розуміння та дослідження зв'язків і взаємозалежностей між рослинами, тваринами й людиною; формування бережливого ставлення до довкілля, знайомство з правилами спілкування з друзями, аналіз місця проживання (будинок, громада, область, країна), визначення змін природи в різні пори року, оцінювання безпечності кожного з розглянутих середовищ, в якому знаходиться учень, аналіз стану живої природи в різні пори року, знайомство з космосом.

Учні навчаються досліджувати такі середовища як школа, бібліотека, магазин, зоопарк, кінотеатр, театр, гуртки, місця відпочинку, дитячі заклади тощо. При цьому школярі навчаються виконувати різні ролі, здійснювати певну характерну для кожного середовища діяльність, опановувати різні способи взаємодії з об'єктами різних середовищ та бути готовими до постійних змін в кожному з них, інтеграції до нових середовищ та вільного їх дослідження та пристосування.

У другому класі додатково з поглибленням вище зазначених питань відбувається знайомство учнів з різними вимірювальними системами, з поняттям світла та сили, руху, технологією «розумний будинок».

Змістова лінія «**Я – людина**» спрямована на формування патріотичного ставлення до довкілля, малої батьківщини, України та її географічної цілісності; виховання толерантності до національних спільнот, поваги до жителів сусідніх країн, поваги до державних і народних символів країни, усвідомлення ролі видатних постатей та значення винаходів українських дослідників. Ця змістова лінія розвиває в учнів соціальні навички: приймати відповідальні рішення, взаємодіяти в групі, ефективно комунікувати; оцінювати себе, інших та ситуацію; вдосконалювати себе, керувати своїми емоціями, бути відповідальними за свої вчинки та результати своєї діяльності.

Змістова лінія «**Я – людина**» сприятиме розумінню своїх особливостей та життєвих цінностей, своїх талантів, особливостей своєї родини, умов для якісного життя людини (чистоти повітря, води, довкілля), використання людиною природи для своїх потреб.

Змістова лінія «**Я – розвиваюся та змінююся**» спрямована на розуміння учнями того, що таке розвиток людини, як оцінювати особисті зміни в напрямку розвитку ментального та фізичного, вплив різних причин на здоров'я дитини, як підтримувати життєві сили, як порівнювати себе з іншими, як спілкування та співпраця впливає на розвиток учня, шляхи особистого розвитку в різних напрямках.

Змістова лінія «**Я – розвиваюся та змінююся**» спрямована на розвиток інтелекту дитини, визначаючи його природні схильності до одного з типів інтелекту, формування поведінкового інтелекту дитини в різних середовищах, вміння спілкуватися в групах, оцінюючи мету об'єднання в

групи, спільні та відмінні характеристики людей, визначати рівень довіри між людьми, формування здібностей транслювати схожість для об'єднання в різні групи, розвиток рольової взаємодії, визначення причини, за якими така взаємодія виявляється неуспішною, формування навичок спілкування та поведінки з іншими людьми в різних середовищах, розвиток обчислювального інтелекту, в основі якого лежать вміння логічно мислити, емоційний інтелект, зокрема для ознайомлення дітей з управлінням іншими людьми.

Змістова лінія **«Я – успішний»** спрямована на розвиток умінь вчитися, як навчання зробити легким, безпечним, результативним і успішним, розуміння шляхів перетворення ідеї у винахід, оцінювання власних переваг та недоліків у досягненні успіху, створення плану досягнення успішного результату та проведення рефлексії, в тому числі у навчанні, ознайомлення з умовами для того, щоб бути особисто вільними і незалежними в житті, аналіз умов для досягнення успіху в житті, як ставати чемпіонами, розуміння власних цінностей та багатств, та аналогічних умов успішності, незалежності, багатств держави України, які ознаки щастя і від чого це залежить, допомагає учням гармонійно розвиватися, втілювати в життя свої цілі, будувати позитивні стосунки з іншими, почуватися щасливими.

Змістова лінія **«Я – успішний»** розвиток позитивної мотивації учнів на основі врахування їх особливостей, здібностей та навчальних потреб, підвищення інтересу до навчання за допомогою стимулювання позитивних емоцій при навчанні, виявлення учнями пізнавальної складової («Я дізнався про щось нове») та орієнтування на результат («Я це зробив», «Я відповів на запитання», «Я досяг успіху»).

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

другого циклу початкової освіти - основний (3-4 класи)

Освітню програму для 3-4 класів розроблено на основі Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти Тернопільської загальноосвітньої школи №14 ім. Б. Лепкого, на виконання Закону України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688); наказу Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 та 3-4 класів закладів загальної середньої освіти та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Міністерства освіти і науки України».

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти, подані в рамках освітніх галузей;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою.
- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, укладений за змістовими лініями;
- орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо, зокрема їхньої інтеграції, а також логічної послідовності їхнього вивчення;

Загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін визначено у навчальному плані, що пропонує інтегровано-предметний підхід до організації освітнього процесу. Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах. Перелік та пропонований зміст освітніх галузей.

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мовно-літературна

Математична

Природнича

Технологічна

Інформатична

Соціальна і здоров'язберезувальна

Громадянська та історична

Мистецька

Фізкультурна

Для кожної освітньої галузі визначено мету та загальні результати навчання здобувачів освіти в цілому. За ними впорядковано обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які є основою для їх подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти.

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 3-4-х класів закладів загальної середньої освіти складає 1820 годин/навчальний рік:

для 3-х класів - 910 годин/навчальний рік;

для 4-х класів - 910 годин/навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планах закладу загальної середньої освіти I ступеня (далі – навчальний план, додаток 1).

У Закладі передбачено варіант навчального плану початкової школи, який відповідає типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом Шияна Р.Б., затвердженій наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 та 3-4 класів закладів загальної середньої освіти та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Міністерства освіти і науки України». Навчальний план містить інваріантну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форм власності, та варіативну, в якій додаткову годину використано на підсилення мовно-літературної галузі. Варіативна складова навчального плану використовується на підсилення навчального предмету «Я і світ. Дидактичні ігри».

У початковій школі здійснюється поділ класів на групи при вивченні окремих предметів відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517 (із внесеними змінами).

При визначенні гранично допустимого навантаження учнів ураховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну тривалість уроків у 3-4-х класах - 40 хвилин.

Відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688) години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Гранична наповнюваність класів встановлюється відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту». В Закладі середня наповнюваність третіх класів становить 33 учні, четвертих класів - 30 учні.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу за 5-денним навчальним тижнем з українською мовою навчання.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Змістові лінії кожної освітньої галузі в межах циклу реалізуються паралельно та розкриваються через «Пропонований зміст», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть реалізовані очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання.

Оскільки освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми / тези рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам'ятовування учнями визначень

термінів і понять, а активне конструювання знань, розвиток умінь та формування уявлень через досвід практичної діяльності.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких ключових компетентностей:

- вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

- математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

- інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

- екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

- інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

- навчання впродовж життя, що передбачає опанування вміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України,

дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

- культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

- підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими людьми.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Освітньої програми використовуються внутрішньо-предметні і міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за освітньою програмою

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту») з урахуванням досягнень попереднього етапу розвитку здобувачів освіти.

Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, якщо їм виповниться шість років до 1 грудня поточного року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Основними формами організації освітнього процесу

Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми – кооперативне навчання, дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти; сюжетно-рольові ігри, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Навчальні досягнення здобувачів у 3-4 класах підлягають формувальному та рівневому оцінюванню.

Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та (або) якості освіти.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування проводяться моніторингові дослідження навчальних досягнень на шкільному рівні, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Освітня програма початкової освіти передбачає досягнення здобувачами освіти результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Реалізація освітньої програми початкової освіти забезпечує всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

***Мовно-літературна освітня галузь
Українська мова (інтегрований курс)
Пояснювальна записка***

Освітню програму з української мови створено на основі Державного стандарту.

Метою інтегрованого курсу з мовно-літературної освіти є розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому і суспільному житті, у міжкультурному діалозі, бачити її передумовою життєвого успіху; плекання здатності спілкуватися рідною мовою; формування шанобливого ставлення до культурної спадщини; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання стійкої мотивації до читання та прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- сприяння індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через розвиток комунікативних умінь, зокрема діалогічного мовлення, театралізацію;
- розвиток уміння вдумливого читання і базових правописних умінь;
- збагачення духовного світу учнів через естетичне сприймання творів художньої літератури та медіапродуктів;
- розвиток уяви та творчого мислення учнів за допомогою творів літератури та мистецтва, медіатекстів, театралізації, гри;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);

- розвиток здатності спостерігати за мовними явищами, експериментувати зі звуками, словами, фразами, зокрема і в мовних іграх, для опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;

- створення сприятливого мовного середовища у школі, зокрема й через пізнання сучасної дитячої літератури різної тематики та жанрів.

Відповідно до окреслених завдань, у початковому курсі мовнолітературної освіти виокремлено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо».

Комунікативна компетентність, зокрема вільне володіння українською мовою та спілкування рідною мовою (якщо вона не українська), виявляється в безпосередньому та опосередкованому спілкуванні.

Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістової лінії **«Взаємодіємо усно»** (мовець / слухач – слухач / мовець). Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до дій зі сприймання, перетворення, виокремлення, аналізу й інтерпретації, оцінювання та використання усної інформації в реальній мовленнєвій практиці (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі тощо).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у просторі та часі) запропоновано змістові лінії **«Читаємо»** (читач – автор), **«Взаємодіємо письмово»** (автор – читач), **«Досліджуємо медіа»** (читач / глядач / слухач – автор). Ці змістові лінії забезпечують здобуття досвіду опосередкованого спілкування, опанування кола знань (понять, уявлень) та вмінь, що дають змогу учням удосконалювати комунікативну компетентність.

Змістова лінія **«Читаємо»** спрямована на розвиток мотивації дітей до читання, залучення їх до читацької діяльності, яка ґрунтується на учнівській ініціативності та самостійності у доборі текстів для читання та інтерпретації прочитаного. Під час читання учні розвивають уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** передбачає залучення учнів до реальної писемної практики, зокрема за допомогою цифрових пристроїв та в режимі онлайн. Результатом такої роботи є базові вміння створювати писемні висловлювання у реальному та віртуальному просторі та редагувати їх.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає ознайомлення школярів з основами медіаграмотності. Діти формують уявлення про межу між реальним світом і світом мас-медіа. Вони вчаться інтерпретувати, аналізувати, оцінювати медіатексти (фільм, мультфільм, реклама, фотографія тощо) та створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** пропонує інструмент для активного критичного освоєння комунікативного медіасередовища.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовлення»** забезпечує дослідження мовних закономірностей і формування на цій основі свідомих мовленнєвих умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних, словотвірних). Також у межах цієї змістової лінії учні опановують виражальні засоби художніх текстів, що в цілому сприяє творенню індивідуального стилю мовлення.

Змістова лінія **«Театралізуємо»** слугує розвитку комунікативних умінь учнів, зокрема вміння моделювати різні ситуації спілкування, обирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування. Увага до несловесних засобів приділятиметься

і в змістових лініях «Взаємодіємо усно» та «Досліджуємо медіа», а сам прийом театралізації може використовуватися й у змістовій лінії «Читаємо».

Специфіка змістової лінії «Театралізуємо» пов'язана з формуванням уявлення про театр як місце, де учні здобувають досвід співчуття та співпереживання. В межах змістової лінії учні досліджують чужу (глядач) та власну (актор) експресію. Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до сценічної творчості, в умовах якої школярі набувають акторського досвіду, зокрема імпровізації, що забезпечує розвиток у дитини емоційного інтелекту, творчого мислення, ініціативності, самосвідомості й самоефективності, уміння мобілізувати інших, долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами.

***Мовно-літературна освітня галузь
Англійська мова (навчальний предмет)
Пояснювальна записка***

Освітню програму з іншомовної освіти створено на основі Державного стандарту.

Метою іншомовної освіти для загальної середньої освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших 16 ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб дитини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** іншомовної освіти у початковій школі є:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених цією програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий під час вивчення рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах опанування іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає ознайомлення з культурою народу, чію мову вивчають учні. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 4-го класу учні загальноосвітніх навчальних закладів досягають рівня А1. Ці рівні

характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти».

Відповідно до мети іншомовної освіти та завдань у початковій школі, виокремлено такі **змістові лінії**: «Сприймання на слух», «Зорове сприймання», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання», «Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія».

Іншомовна комунікативна компетентність виявляється в безпосередньому та опосередкованому міжкультурному спілкуванні. Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістових ліній «Сприймання на слух», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання».

Змістова лінія «**Сприймання на слух**» передбачає залучення учнів до дій зі сприймання коротких простих запитань, тверджень, вказівок, інструкцій та реагування на них вербально і / або невербально.

Змістова лінія «**Усна взаємодія**» спрямована на розвиток умінь розпізнавати знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті; ставити запитання та давати відповіді про себе та щоденні справи.

Змістова лінія «**Усне висловлювання**» передбачає творення коротких фраз про себе, надавання базової персональної інформації (наприклад, ім'я, адреса, родина, національність).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у просторі та часі) запропоновано змістові лінії «**Зорове сприймання**» (читач – автор), «**Писемна взаємодія**», «**Писемне висловлювання**», «**Онлайн взаємодія**».

Усі перелічені змістові лінії забезпечують для учнів здобуття досвіду опосередкованого спілкування та опанування низки комунікативних умінь, що дасть змогу розвивати комунікативну компетентність.

Змістова лінія «**Зорове сприймання**» передбачає сприймання та розпізнавання знайомих слів у супроводі малюнків. У рамках змістової лінії «**Писемне висловлювання**» учні навчаються писати короткі фрази для надання базової інформації. Результатом опрацювання змістової лінії «**Онлайн взаємодія**» є оволодіння вміннями встановлювати базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання, та розміщувати прості твердження про себе у форматі онлайн.

Математична освітня галузь
Математика (навчальний предмет)
Пояснювальна записка

Освітня програма з математики спрямована на формування в учнів математичної компетентності, реалізацію мети та загальних цілей освітньої галузі, визначених у Державному стандарті.

Метою математичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є розвиток математичного мислення дитини, здатностей розуміти й оцінювати математичні факти й закономірності, робити усвідомлений вибір, розпізнавати в повсякденному житті проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, моделювати процеси та ситуації для вирішення проблем.

Відповідно до окресленої мети, головними завданнями математичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування здатності розпізнавати серед повсякденних проблем ті, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів та способів;

- розвиток уміння здійснювати дослідження, аналіз, планування послідовності дій для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач;
- формування та розвиток усвідомлених обчислювальних навичок;
- вироблення вміння описувати побачене, почуте, прочитане за допомогою простих математичних моделей;
- формування відповідального ставлення щодо висування гіпотез, їх оцінювання, доведення або спростування, обґрунтування свого вибору;
- набування досвіду дослідження просторових відношень, форм об'єктів навколишнього світу, конструювання площинних та об'ємних геометричних фігур;
- розвиток уміння сприймати, перетворювати та оцінювати здобуту
- інформацію, використовуючи різні джерела, зокрема й засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

У початковому курсі математичної освіти, відповідно до окресленої мети і сформульованих завдань, визначено такі **змістові лінії**: «Лічба», «Числа. Дії з числами», «Вимірювання величин», «Просторові відношення. Геометричні фігури», «Робота з даними».

У межах змістових ліній «**Лічба**», «**Числа. Дії з числами**» здійснюється формування поняття числа, насамперед через розуміння принципу утворення різних видів чисел (натуральних одноцифрових, натуральних багатоцифрових, дробових тощо) та способів виконання дій із цими числами – порівняння, додавання, віднімання, множення та ділення. Крім того, розгортається робота з дослідження законів і властивостей, способів виконання арифметичних дій під час розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач.

У рамках змістової лінії «**Вимірювання величин**», спираючись на суб'єктний досвід та допитливість, молодші школярі вчать вимірювати величини (довжина, маса, температура, час, місткість (об'єм) за допомогою підручних засобів та вимірювальних приладів, а також оперувати грошима.

Водночас учні виконують перетворення, порівняння, додавання і віднімання іменованих чисел, розв'язують повсякденні проблеми математичного змісту, в тому числі й сюжетні задачі, використовуючи різні одиниці вимірювання величин. У процесі навчальної роботи з різними величинами виокремлюється також і робота з геометричним матеріалом, дослідження просторових відношень та геометричних фігур різних форм, конструювання площинних та об'ємних фігур з підручного матеріалу, створення макетів реальних та уявних об'єктів різних конструкцій, виконання простих завдань, описаних у математичних текстах, зокрема й сюжетних задачах геометричного змісту (змістова лінія «**Просторові відношення. Геометричні фігури**»).

У межах змістової лінії «**Робота з даними**» формуються початкові вміння для опрацювання даних (визначення, впорядкування, аналіз та фіксація), поданих в умові задачі чи зібраних за допомогою опитувальника тощо).

У рамках усіх змістових ліній здійснюється формування в учнів початкових умінь із математичного моделювання, зокрема під час передбачення 21 ймовірного результату, дослідження реальних об'єктів та процесів, розв'язування навчально-пізнавальних і практико-зорієнтованих задач тощо.

Освітню програму природничої освітньої галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою природничої освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування наукового мислення та культури дослідження; розвиток системних уявлень про цілісність та розмаїття природи, утвердження принципів сталого розвитку, ефективної, безпечної і природоохоронної поведінки в довкіллі.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** природничої освітньої галузі у початковій школі є:

- виховання любові та шанобливого ставлення до природи рідного краю, України, планети Земля;
- формування екологічно й етично обґрунтованої поведінки у природі, залучення до природоохоронних акцій;
- розвиток зацікавлення до пізнання природи, оволодіння способами навчально-пізнавальної діяльності, елементарними дослідницькими вміннями (через експерименти, спостереження);
- поступове формування уявлень про природничо-наукову картину світу через поглиблення початкових знань про природні об'єкти і явища, взаємозв'язки в системі «нежива природа – жива природа», про залежність людини від стану навколишнього середовища та її вплив на нього.

Відповідно до зазначених мети і завдань, виокремлено такі змістові лінії: **«Я пізнаю природу»**, **«Я у природі»**, **«Я у рукотворному світі»**.

Змістова лінія **«Я пізнаю природу»** спрямована на формування дослідницьких умінь школярів через підтримку допитливості та інтересу до спостережень, експериментів та моделювання для пошуку відповідей на запитання про навколишній світ.

Змістова лінія **«Я у природі»** передбачає розвиток уявлень молодших школярів про об'єкти та явища природи, встановлення зв'язків між неживою і живою природою, формування бережливого ставлення до природи; вироблення навичок екологічно доцільної поведінки в довкіллі.

Змістова лінія **«Я в рукотворному світі»** спрямована на формування загальних уявлень про світ, створений людиною, понять про взаємозв'язки людини і природи, слугує джерелом натхнення для пошуку та втілення дитячих винахідницьких ідей та проєктів.

Провідна роль у вивченні природничої освітньої галузі належить дослідженням (спостереженням, експериментам), екскурсіям, природоохоронній та проєктній діяльності школярів.

Технологічна освітня галузь ***Пояснювальна записка***

Освітню програму технологічної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою технологічної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** технологічної освітньої галузі у початковій школі є:

- залучення учнів до різних видів діяльності, формування вмінь для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- формування в учнів культури праці та побуту, навичок раціонального ведення домашнього господарства, задоволення власних потреб та потреб інших, відповідальності за результати власної діяльності;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;
- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Зміст технологічної освітньої галузі в початкових класах структурується за такими **змістовими лініями**: «Технічна творчість і техніка», «Світ технологій», «Світ ремесел», «Побут».

Змістові лінії, які систематизують очікувані результати навчання, спрямовані на формування ключових компетентностей учнів.

Змістова лінія **«Технічна творчість і техніка»** спрямована на залучення учнів до творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора має на меті сприяти розвитку просторової уяви й елементів творчого та технічного мислення учнів, через читання і зіставлення малюнків, графічних зображень, за якими учні складатимуть конструкції. Учні виконуватимуть макетування об'ємних моделей транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до деталей конструкторів, відповідних графічних зображень схем для конструювання простих моделей; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу.

Змістова лінія **«Світ технологій»** має на меті формувати в учнів здатність планувати власну діяльність у процесі вивчення конструкційних матеріалів – від розпізнавання їх на дотик до аргументованого добору для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів, аргументувати обрану послідовність у роботі. У процесі роботи з матеріалами провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування стрічок тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків до мультфільмів тощо). Організація екскурсій на підприємства, перегляд та обговорення відеофільмів про виробництво. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюється повторне та економне використання матеріалів.

Змістова лінія **«Світ ремесел»** має на меті формувати в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як до культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі роботи провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування, різьблення, ліплення тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; а також до матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких

висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія «**Побут**» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Технологічна освітня галузь базується на практичній діяльності учнів. На кожному занятті передбачено виконання практичної роботи. Об'єкти праці для виготовлення учитель/ учителька добирає, спираючись на побажання учнів.

Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для загальної середньої освіти є становлення самостійності учня / учениці, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці в різних середовищах, впевненості в собі та доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування у школярів стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки для себе і тих, хто його / її оточує;
- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки; • розвиток потреби самопізнання та самовдосконалення;
- формування в учнів сталої мотивації до здорового способу життя;
- формування свідомого прагнення дотримуватися безпечної, здорової та етичної поведінки для поліпшення добробуту;
- розвиток уміння ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я;
- створення сприятливого безпечного та здорового середовища в школі.

Зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі структуровано за трьома **змістовими лініями**: «Безпека», «Здоров'я», «Добробут».

Змістова лінія «**Безпека**» передбачає розвиток навичок безпечної поведінки вдома, школі та у природному і техногенному середовищі, прогнозування наслідків небезпечних дій, визначення впливів на вибір безпечної поведінки, дотримання правил (дорожнього руху, використання побутової техніки і побутової хімії тощо), визначення способів дій та самопомочі в умовах надзвичайних ситуацій (аварії, стихійного лиха, вибуху тощо) та відповідального ставлення до особистої безпеки й безпеки інших.

Змістова лінія «**Здоров'я**» спрямована на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і поведінки через набуття навичок здорового способу життя, розвиток позитивної самооцінки, критичного мислення, умінь ухвалювати зважені рішення, відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я тих, хто поряд, і протидіяти негативним соціальним чинникам.

Змістова лінія «**Добробут**» забезпечує розвиток етичної поведінки в соціумі, вміння вчитися і формування позитивного ставлення до навчання, усвідомлення важливості здорового способу життя для добробуту, розвиток підприємливості і споживчої культури для оптимального використання ресурсів та забезпечення добробуту.

Навчальний матеріал змістових ліній реалізується наскрізно в кожній темі через взаємоінтеграцію і взаємодоповнення.

Громадянська та історична освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітню програму громадянської та історичної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою громадянської та історичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є створення умов для формування в учня / учениці власної ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** громадянської та історичної освіти у початковій школі є:

- здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;
- утвердження власної гідності, формування цінності свободи і прав людини, усвідомлення своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;
- формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;
- удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки;
- розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;
- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної 47 взаємодії та громадянської поведінки.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опанувати потрібні для цього знання, вміння та навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких **змістових ліній**: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці».

Змістова лінія «**Я – Людина**» передбачає залучення учня / учениці до опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває

цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє самопізнанню учнів, усвідомленню власних потреб, уподобань, здібностей та інтересів, заохочує обирати цілі особистісного зростання (бути відповідальним, чесним тощо), допомагає утверджувати гідність та неповторність будь-якої людини.

Змістова лінія **«Я серед людей»** забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, із якими дитина себе ідентифікує. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборові норм і моделей поведінки, часто за певними взірцями.

Змістова лінія **«Моя культурна спадщина»** дає змогу учнівству усвідомити вкоріненість у національну, а також рідну за етнічним походженням культуру, власну належність до європейської цивілізації. Учні/ учениці отримують можливість дослідити місцеві пам'ятки, пізнати традиції та минуле своєї родини, рідної етнічної групи, нації. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє розумінню значущості та різноманітності культурних надбань людства, формуванню умінь пізнавати минуле.

Змістова лінія **«Моя шкільна і місцева громади»** забезпечує розуміння учнем/ ученицею базових норм шкільного та місцевого громадського життя, дає йому/ їй змогу посилено долучитися до їх відтворення та модернізації. Пізнання шкільних і місцевих традицій, ознайомлення з громадянськими вчинками земляків, діяльністю шкільної адміністрації, місцевих органів влади та добровільних асоціацій, зорієнтованих на громадські справи, сприяє набуттю учнями первинного досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії. Навчання в межах цієї змістової лінії забезпечує вироблення вмінь висловлювати та обстоювати свою думку та приймати інших, висувати власні ініціативи, планувати й організовувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи.

Змістова лінія **«Ми – громадяни України. Ми – європейці»** дає учневі / учениці елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини. У межах цієї змістової лінії на прикладі відомих історичних постатей та національних героїв школярі усвідомлюють цінності патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі у початковій школі мають бути реалізовані оптимальними для кожного елементу змісту та навчальної цілі інтерактивними методами, із використанням інформаційних технологій.

Інформатична освітня галузь
Інформатика (навчальний предмет)
Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;

- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;
- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за **змістовими лініями**: «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)», «Моя цифрова творчість», «Комунікація та співпраця», «Я і цифрові пристрої», «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві». У рамках змістової лінії «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)» формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія «**Моя цифрова творчість**» розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії «**Комунікація та співпраця**» – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнного чи офлайнного середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія «**Я і цифрові пристрої**» реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/ учениці.

Змістову лінію «**Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві**» спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів

етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Мистецька освітня галузь

Мистецтво: образотворче мистецтво, мистецтво: музичне мистецтво (навчальні предмети)

Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою навчання мистецтва для загальної середньої освіти є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчання мистецтва у початковій школі є:

- збагачення духовного світу учня / учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової культурної спадщини;
- набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
- розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньообразного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;
- розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв'язках;
- формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні;
- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем;
- виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Реалізація окресленої мети та завдань здійснюється за змістовими лініями: «Художньо-практична діяльність», «Сприймання та інтерпретація мистецтва», «Комунікація через мистецтво».

Змістова лінія **«Художньо-практична діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне засвоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовияву. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення доквілля, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на емоційний стан завдяки мистецькій діяльності.

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» спрямована на пізнання цінностей, що несуть твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва.

Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо.

Фізкультурна освітня галузь
Фізична культура. Ритміка (навчальні предмети)
Пояснювальна записка

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту.

Метою цієї галузі для загальної середньої освіти є формування в учня / учениці стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** фізкультурної освітньої галузі у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей;
- збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою;
- формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- усвідомлення ролі занять спортом і Олімпійського руху для формування самоповаги, впевненості в собі, прагнення досягати успіху, дотримуючись принципів чесної гри; • збільшення обсягу рухової активності, яка приносить радість дитині;
- формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-4 класів охоплює такі змістові лінії: «Базова рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)», «Піклування про стан здоров'я та безпеку».

Змістова лінія «**Базова рухова активність**» містить види діяльності, спрямовані на формування життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Змістова лінія «**Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)**» пов'язана з опануванням рухливих ігор та естафет, які б задовольняли потребу учнів у руховій активності та сприяли б формуванню комунікативних здібностей.

Змістова лінія «**Піклування про стан здоров'я та безпеку**» спрямована на формування свідомого ставлення до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі фізкультурної діяльності.

Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання є рухова активність із загальноосвітньою спрямованістю.

Задекларовані тут підходи до змісту занять фізичною культурою та ритмікою орієнтують учителів не тільки на фізичну підготовленість, а й на розвиток особистості, індивідуальне сприймання навчального матеріалу. Розв'язання цих завдань допускає відхід від жорсткої регламентації занять, підвищує їхню емоційну насиченість, забезпечує максимальну різноманітність форм, методів та засобів фізичного виховання, широке використання інноваційних технологій фізичного виховання.